VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MANAGEMENT FIREM

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS
Vliv finanční krize na kapitálovou přiměřenost českých bank

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)
Leden 2015

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA
Hana Pospíchalová/PMF02

JMÉNO VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE
Doc. Ing. Irena Jindřichovská, CSc.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této diplomové práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.
Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.
Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř. k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: V Praze dne 26.11.2014

PODĚKOVÁNÍ

Rád/a bych tímto poděkoval/-a vedoucímu diplomové práce, za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl/a při zpracování mé diplomové práce.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Hlavním cílem diplomové práce je identifikovat a porovnat změny ve vývoji kapitálové přiměřenosti a jejích důležitých komponentů u vybraných českých bank následkem vzniku finanční krize.

2. Výzkumné metody:

Srovnání, Analýza

3. Výsledky výzkumu/práce:

V diplomové práci byl porovnáván vývoj kapitálové přiměřenosti Komerční banky, a.s. a České spořitelny, a.s. Zaměření diplomové práce v této oblasti bylo převážně na dobu, kdy započala finanční krize a byl tak zkoumán a analyzován dopad finanční krize do vývoje kapitálové přiměřenosti těchto dvou bank a tedy i do důležitých faktorů a ukazatelů, které jsou s kapitálovou přiměřeností spojeny. V neposlední řadě byla diplomová práce zaměřena na nová regulatorní pravidla Basel III a byla zde tedy analyzována připravenost obou bank na jejich přijetí v oblasti kapitálové přiměřenosti.

4. Závěry a doporučení:

České banky jsou obecně velmi konzervativní, a tak si i přes celosvětovou finanční krizi dokázaly udržet vysokou kapitálovou přiměřenost a stabilitu. Také se ukázalo, že díky vyšším požadavkům na kapitálovou přiměřenost ze strany ČNB, jsou již nyní obě velké, české banky připraveny na plné přijetí nových regulatorních pravidel Basel III v oblasti kapitálové přiměřenosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Basel, Kapitál, Kapitálová přiměřenost, Regulace,

SUMMARY

1. Main objective:

The main objective of this thesis is to identify and compare changes in the development of capital adequacy and its important components of selected Czech banks as a result of the financial crisis.

2. Research methods:

Comparison, Analysis

3. Result of research:

In this thesis was compared the development of the capital adequacy of Komerční banka and Česká spořitelna. The focus of the thesis in this area was mainly a time when the financial crisis began and has been so studied and analyzed the impact of the financial crisis in the development of capital adequacy by these two banks and thus to important factors and indicators that are associated with capital adequacy. Finally, the thesis focuses on the new Basel III regulatory rules and there was therefore analyzed the readiness of both banks in their adoption of capital adequacy.

4. Conclusions and recommendation:

Czech banks are generally very conservative and despite the global financial crisis were able to maintain high capital adequacy and stability. It was also shown that due to the higher the capital adequacy requirements of the CNB are already two large Czech banks ready for full adoption of new regulatory rules of Basel III in area of capital adequacy.

KEYWORDS

Basel, Capital, Capital adequacy, Regulation

JEL CLASSIFICATION

E58 – Central Banks and Their Policies, G01 – Financial Crises, G32 – Capital and Ownership Structure

Vysoká škola ekonomie a managementu
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Hana Pospíchalová
Studijní program:	Ekonomika a management
Studijní obor:	Management firem
Studijní skupina:	PMF 02
Název DP:	Vliv finanční krize na kapitálovou přiměřenost českých bank
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	• Finanční rizika obecně (úvěrové, operační, tržní); • Důvody pro regulaci bankovního sektoru; • Finanční krize a její vliv na regulatorní požadavky finančního sektoru; • Zhodnocení aktuální situace finančního zdraví bankovního sektoru; • Kapitálová přiměřenost – Její vývoj (Basel I, Basel II, Basel III), kapitálové požadavky, složení kapitálu (Tier 1, Tier 2, Tier 3); • Kapitálová přiměřenost českých bank a dopady finanční krize na tento ukazatel.
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	JÍLEK, J. *Finanční rizika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. 635 s. ISBN 80-716-9579-3. JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. 174 s. ISBN 80-872-8426-7. PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovnictví v České republice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1. REVENDA, Z. et.al. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
Harmonogram	• Zpracování cílů a metodiky do 15.06.2014 • Zpracování teoretické části do 31.8.2014 • Zpracování výsledků do 15.11.2014 • Finální verze do 01.12.2014
Vedoucí práce:	Doc. Ing. Irena Jindřichovská, CSc.

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne13. 6. 2014

Milan Žák

Digitální podepsal Milan Žák
DN: c=CZ, cn=Milan Žák, o=Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s., email=zak@vsem.cz, serialNumber=ICA - 10101655
Datum: 2014.06.13 13:47:26 +02'00'

Obsah

1 Úvod ... 1
2 Teoreticko – metodologická část práce ... 3
2.1 Vývoj bankovního systému v ČR ... 3
2.2 Regulace a dohled nad bankovním sektorem ... 4
2.3 Kapitálová přiměřenost ... 6
2.3.1 Struktura kapitálu ... 7
2.4 Kapitálové požadavky k jednotlivým rizikům ... 9
2.4.1 Úvěrové riziko ... 10
2.4.2 Tržní riziko ... 12
2.4.3 Operační riziko ... 14
2.5 Regulatorní opatření Basel ... 16
2.5.1 Basel II ... 17
2.6 Vliv finanční krize na mezinárodní regulaci ... 20
2.6.1 Basel III ... 20
2.7 Finanční krize a kapitálová přiměřenost českých bank ... 26
3 Analytická část práce ... 29
3.1 Zhodnocení finančního zdraví českého bankovního sektoru ... 29
3.1.1 Finanční stabilita v letech 2008 a 2009 ... 29
3.1.2 Finanční stabilita v letech 2013 a 2014 ... 32
3.2 Představení vybraných bank působících na českém trhu ... 34
3.2.1 Česká spořitelna, a.s. ... 34
3.2.2 Komerční banka, a.s. ... 34
3.3 Aktuálně držený kapitál bank ... 35
3.4 Důsledky finanční krize v hospodaření bank ... 37
3.5 Kapitálová přiměřenost ČS a KB a vliv finanční krize ... 40
3.5.1 Důvody vedoucí k navýšení podřízeného dluhu ČS v roce 2009 ... 45
3.5.2 Hlavní důvody kvalitní kapitálové přiměřenosti ČS a KB ... 46
3.6 Připravenost ČS a KB na přijetí Basel III v oblasti kapitálové přiměřenosti ... 47
3.6.1 Postupné zavádění kapitálových polštářů u ČS a KB ... 48
3.6.2 Kapitálová přiměřenost složky regulatorního kapitálu Tier 1 ... 49
4 Závěr ... 51

Seznam zkratek

BSBC - Basilejský výbor pro bankovní dohled

CRD - Capital Requirements Directive

CRR - Capital Requirements Regulation

ČNB - Česká národní banka

ČS - Česká spořitelna

ČSR - Československá republika

EAD - Exposure at default

EU - Evropská unie

HDP - Hrubý domácí produkt

IRB - Internal Rating Based

KB - Komerční banka

LCR - Liquidity Coverage Ratio

LGD - Loss given default

M - Maturity

PD - Probability of Default

RWA - Risk-Weighted Assets

Seznam tabulek

Tabulka 1: Linie podnikání 15
Tabulka 2: Údaje nezbytné pro výpočet kapitálové přiměřenosti 41
Tabulka 3: Kapitálová přiměřenost Tier 1 podle Basel II a Basel III 50

Seznam grafů

Graf 1: Kapitál a kapitálové požadavky českých bank (v mld. Kč, %) 27
Graf 2: Vývoj kapitálového poměru českých a zahraničních bank (v %) 27
Graf 3: Výsledky scénářů makrozátěžového testu bank 28
Graf 4: Meziroční dynamika růstu úvěrů v ČR 30
Graf 5: Vývoj podílu nesplacených úvěrů v ČR 31
Graf 6: Vývoj kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru 33
Graf 7: Výše kapitálu České spořitelny za rok 2013 36
Graf 8: Výše kapitálu Komerční banky v roce 2013 36
Graf 9: Vývoj kreditních rizikově vážených aktiv (RWA) 38
Graf 10: Vývoj poskytovaných úvěrů 39
Graf 11: Struktura poskytnutých úvěrů v letech 2007 a 2008 40
Graf 12: Vývoj kapitálové přiměřenosti 2007-2013 42
Graf 13: Vývoj kapitálu a jeho složky Tier 1 v letech 2007 - 2013 44
Graf 14: Vývoj kapitálu a jeho složky Tier 1 v letech 2007 - 2013 45
Graf 15: Vývoj kapitálového požadavku podle Basel III 48

Seznam obrázků

Obrázek 1: Jednotlivé pilíře Basel II 18
Obrázek 2: Kapitálová přiměřenost podle Basel III 25

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá vlivem poslední finanční krize na kapitálovou přiměřenost českých bank. Hlavním cílem diplomové práce je identifikovat a porovnat změny ve vývoji kapitálové přiměřenosti a jejích důležitých komponentů u vybraných českých bank následkem vzniku finanční krize. Zpracování a srovnání dopadů finanční krize v této oblasti je znázorněno na dvou velkých českých bankách a to konkrétně na České spořitelně, a.s. a Komerční bance, a.s.

Dílčími cíli jsou:

- shromáždění teoretických poznatků v oblasti kapitálové přiměřenosti, regulace Basel a ostatních souvisejících oblastí jak z primárních, tak i sekundárních zdrojů;
- sběr informací a potřebných dat pro provedení analýzy dopadu finanční krize na vybrané české banky;
- závěrečné zhodnocení a porovnání výsledků analýzy důležitých ukazatelů v oblasti kapitálové přiměřenosti u vybraných českých bank.

Finanční krize, která započala v roce 2008, je zatím poslední a stále ještě doznívající krizí. Její vypuknutí je ve většině odborných literárních zdrojů uváděno počátkem pádu americké banky Lehman Brothers a je považována za jednu z nejhorších krizí, se kterou se potýká celý svět. Pád takto významné americké banky, kterou následovaly další bankovní instituce, donutil regulátory nejen evropských zemí přemýšlet nad tím, jak takové krizi v budoucnosti zabránit, aby se neopakovala.

Jak uvádí Mašinová a Babouček (2005), evropské banky se do roku 2007 řídily v oblasti regulace konceptem Basel I, který vydal Basilejský výbor a od tohoto roku vešel v platnost nový koncept Basel II, jenž měl být propracovanější a požadoval vyšší nároky od bank převážně v plnění kapitálové přiměřenosti. Jenže jak se ukázalo, tak některé banky nedokázaly absorbovat důsledky finanční krize a podle jejich velikosti a významnosti musely být buď kapitálově doplněny a s pomocí státu tak zachráněny anebo došlo k jejich krachu. V návaznosti na finanční krizi tak Basilejský výbor pro bankovní dohled začal konstruovat novou Basilejskou dohodu pod souhrnným názvem Basel III, který má být podle Tomšíka (2011) plně implementován i v českých bankách do roku 2019. Jelikož je Basel III reakcí na finanční krizi, je v diplomové práci uvedena kapitola, která analyzuje, zda jsou největší české banky připraveny na přijmutí nových opatření v oblasti kapitálové přiměřenosti. Nový koncept totiž s sebou přináší vyšší požadavky na kapitálovou vybavenost bank.

V České republice není krize z roku 2008 krizí první. Český bankovní sektor si již od vzniku samostatné České republiky prošel podle Revendy et al. (2012) třemi krizemi včetně té poslední. Oblast regulace bank se tak stává čím dál více sledovanější a jsou na ní kladeny čím dál vyšší nároky. Pravidla regulace se v České republice vyvíjely podle aktuální politické situace. Aktuálně je Česká republika součástí mezinárodní regulace, kde funguje mezinárodní spolupráce mezi regulátory jednotlivých zemí. V České republice je tímto regulátorem ČNB, která dohlíží na to, aby české banky plnily jednotlivá regulatorní opatření nejen v oblasti kapitálové přiměřenosti. Kapitálová přiměřenost je klíčovým ukazatelem finančního zdraví banky a proto je jí v této diplomové práci věnována největší pozornost.

V teoreticko-metodické části diplomové práce je provedena literární rešerše převážně z odborných literárních zdrojů z oblasti bankovnictví, řízení rizik a bankovní regulace.

Teoretická část diplomové práce se věnuje nejdříve obecně vývoji českého bankovního systému se zaměřením na finanční krize, poté je zde podrobně rozebírána oblast kapitálové přiměřenosti a s ní související jednotlivá rizika a na závěr teoretické části diplomové práce je uveden a popsán aktuální regulatorní koncept Basel II a také nový koncept Basel III, kde jsou uvedeny nové regulatorní opatření, které na základě vzniku finanční krize zavádí. Důraz je v této části diplomové práce kladen na novinky v oblasti kapitálu, kdy budou banky povinny držet tzv. kapitálové polštáře právě pro případ vypuknutí další finanční krize v budoucnosti.

Analytická část práce se nejprve věnuje celkovému zhodnocení finančního „zdraví" českého bankovního sektoru a poté je již podrobně zkoumána oblast kapitálové přiměřenosti a jejích nedílných součástí u vybraných českých bank. Poslední subkapitola analytické práce je věnována zhodnocení připravenosti jak České spořitelny, a.s., tak i Komerční banky, a.s. na nová regulatorní pravidla Basel III v plnění kapitálové přiměřenosti.

Diplomová práce vznikla na základě sběru informací z primárních a sekundárních zdrojů. Jako primární zdroje byly využity zejména publikace Basilejského výboru pro bankovní dohled, který tyto publikace zveřejňuje na internetových stránkách Bank for International Settlements, z publikací a internetových stránek České národní banky a z tuzemských zákonů, které upravují fungování českého bankovního sektoru. Pro zpracování praktické části diplomové práce byly jako důležité primární zdroje využity výroční zprávy České spořitelny, a.s. a Komerční banky, a.s. za období od roku 2007 do roku 2013. Sekundární zdroje, které zahrnovaly především odbornou literaturu, odborné prezentace či autorské články zveřejňované na stránkách ČNB, byly využity v teoretické části diplomové práce a poté byly tyto poznatky přeneseny do analytické části práce.

V případě analytické části práce bylo postupováno následujícím způsobem. Z výročních zpráv České spořitelny, a.s. a Komerční banky, a.s. za období od roku 2007 až do roku 2013, byla získána potřebná data jak z rozvahy, tak i z výsledovky obou bank. I přesto, že obě banky neuvádí žádný postup k výpočtu své kapitálové přiměřenosti, ani neuvádí její vývoj či strukturu, ale pouze její výši a zda plní regulatorní nařízení, bylo možné v obou finančních výkazech nalézt dostatek tvrdých finančních dat, ze kterých se dal provést výpočet kapitálové přiměřenosti včetně možnosti určit složky, které měly vliv na její výši. Z rozvahy a výsledovky obou bank byla vybrána pouze důležitá data, která měla spojitost s kapitálovou přiměřeností a pomocí kterých se mohl určit a vypočítat vývoj jejích důležitých komponentů. Díky získání dat v této podobě, bylo tedy možné pomocí analýzy a následné syntézy popsat příčiny vývoje kapitálové přiměřenosti a udělat si celkový obraz o vývoji kapitálu bank a kapitálových požadavků.

Stavy a vývoje jednotlivých komponentů kapitálové přiměřenosti ve sledovaných letech byly pomocí programu MS Office Excel 2010 zpracovány buď do přehledných grafů, nebo tabulek, které většinou ukazovaly vývoj těchto komponentů, ale i celkové kapitálové přiměřenosti obou bank od počátku finanční krize až do současnosti.

Vývoj jak kapitálové přiměřenosti, tak i jejích jednotlivých komponentů jsou průběžně v analytické části diplomové práce u obou vybraných bank porovnávány.

2 Teoreticko – metodologická část práce

Banky jsou na finančních trzích specifickými institucemi a to zejména z toho důvodu, že nejen sami investují, ale také přijímají peněžité vklady od svých klientů. Proto jsou tyto instituce ve všech zemích světa nejvíce regulovány. Regulatorní opatření vydává centrální banka dané země a ostatní banky působící na trhu této země musí jednotlivá opatření bez výjimky dodržovat. V České republice vydává regulatorní opatření a dohlíží na jejich dodržování ze strany bank Česká národní banka.

Mezi jeden z nejdůležitějších ukazatelů finanční stability bank patří ukazatel kapitálové přiměřenosti. Podle Půlpánové (2007) se jedná se o kapitál, jenž musí banky držet pro případ nenadálé finanční ztráty, kterou banka tímto kapitálem absorbuje. V České republice je aktuálně nejnižší možná výše kapitálové přiměřenosti bank 8% a podle údajů ČNB (2013) jí plní všechny banky působící na českém trhu a většinou tuto míru i o dost přesahují.

Finanční krize, která započala v roce 2008, přiměla regulátory celého světa ještě k větší dohledové aktivitě a k přísnějším podmínkám pro banky, které chtějí nabízet své služby. Finanční krize totiž zapříčinila nutnost doplnění kapitálové přiměřenosti některých bank ze strany státu na požadovanou minimální hranici. V návaznosti na vypuknutí finanční krize se tak začala postupně do bankovního systému implementovat nová regulatorní opatření pod názvem Basel III, která by měla být podle ČNB (2012) komplexně zavedena v roce 2019.

Důležitým předpokladem pro bezproblémové zvládnutí jakékoliv krize nejen v oblasti bankovnictví, je podle Vebera (2009) včasná identifikace rizikových faktorů včetně stanovení jejich významnosti a velmi rychlé zavedení nutných opatření k co největšímu snížení případného, nastalého rizika.

2.1 Vývoj bankovního systému v ČR

Půlpánová (2007) ve své publikaci uvádí, že meziválečné období se v ČSR vyznačovalo různými prvky regulace, kdy v případě ohrožení bank zasáhl stát, který podpořil její stabilitu. Autorka také zmiňuje, že v tomto období byl v ČSR zaveden dvoustupňový kontinentální model bankovní soustavy.

Po konci 2. světové války nastává podle Půlpánové (2007) nacionalizace bankovních ústavů, kdy se nemění jejich funkce a postavení, ale pouze právní forma podnikání. Díky politické situaci ale nastává veliký zvrat, a jak uvádí autorka, československý bankovní systém se stává centrálně plánovaný a řízený. V bankovnictví tak přichází období, kdy jsou podle autorky veškeré finanční prostředky bank odváděny do zestátněných podniků, a je zakazováno veškeré poskytování úvěrů do soukromé sféry. Jedinou bankou, která směla v tomto období financovat aktivity podniků a která zároveň plnila i funkci centrální banky, byla podle autorky Státní banka československá. Vedle této banky fungovala ještě jedna bankovní instituce a to Československá státní spořitelna, která byla podle autorky jedinou bankou, kam si mohli lidé ukládat své úspory.

V roce 1990 byl podle Revendy et al. (2012) zaveden dvoustupňový bankovní systém, s jehož vznikem byla zahájena bankovní regulace a dohled. Největším problémem v tomto období byla podle autorů existence tzv. špatných úvěrů, které byly poskytnuty

před rokem 1990. Úvěry byly, jak uvádí autoři, převáděny na nově vznikající banky a celkově byl tento proces označován jako Konsolidační program I.

Podle Revendy et al. (2012) existoval v Československu v období mezi rokem 1990 až 1993 markantní nárůst nově vzniklých bank, kdy na počátku roku 1990 jich bylo 9 a na konci roku 1993 jejich počet vzrostl na 52.

K 1. 1. 1993, kdy vznikla Česká republika, přebírá podle Půlpánové (2007) funkci centrální banky po Státní bance československé, nově vzniklá banka pod názvem Česká národní banka. Jak uvádí ČNB (2014), její působení a pravomoci jsou dány od roku 1993 až po současnost zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Půlpánová (2007) ve své publikaci zmiňuje, že ČNB ihned po svém vzniku zvyšuje požadavek minimální výše kapitálu bank na úroveň 500 mil. Kč.

ČNB postupně začala zpřísňovat svůj dohled nad bankami a k tomu jí měl podle Revendy et al. (2012) pomoci Konsolidační program II, jenž byl v roce 1996 zaveden jako reakce na vysoký podíl tzv. špatných úvěrů v aktivech banky. Tato situace poté měla podle autorů negativní dopad na kapitálovou přiměřenost bank, který byl způsoben zvyšující se možností výskytů úvěrových rizik u problémových bank. Půlpánová (2007) naproti tomu uvádí jako hlavní cíl zavedení programu ochranu drobných vkladatelů.

Poté byl v roce 1997 zaveden podle Revendy et al. (2012) Stabilizační program, jenž umožňoval bankám, které vlastnily tzv. špatná aktiva, jejich odprodej specializovanou institucí Česká finanční, s.r.o.

Roky 1996 a 1997 jsou v bankovní sféře vnímány jako roky, kdy český bankovní systém zasáhla první finanční krize. Revenda et al. (2012) ale zmiňují, že se tato krize netýkala pouze transformujících se ekonomik, ale také některých vyspělých států. Tato krize byla podle autorů vyvolána již výše zmíněnými tzv. špatnými úvěry, kdy jejich podíl na celkových úvěrech poskytovaných bankami tvořil více než 32%. V tomto období se krize týkala, jak uvádí autoři, převážně menších bank.

Jenže ani velkým bankám se finanční krize nevyhnula a mezi roky 1999 a 2000, tak nastala podle Revendy et al. (2012) druhá krize bankovního sektoru. Krize, jejíž původ byl podle autorů opět v poskytování tzv. špatných úvěrů, zasáhla tehdejší tři největší banky. Pomoc jak ze strany ČNB, tak i státu nakonec využila podle autorů Česká spořitelna, Komerční banka a Investiční a Poštovní banka. Celkové náklady, jež byly vynaloženy na záchranu bank v českém bankovním systému od roku 1990 do roku 2004, jsou podle autorů odhadovány na 500 – 600 mld. Kč.

V roce 2008 pak bankovní systém nejen v České republice zasáhla poslední finanční krize, která byla vyvolána podle ČNB (2009) pádem banky Lehman Brothers v USA, kdy tento pád znamenal ztracení důvěry mezi finančními institucemi. Krize se tak rychle šířila a jejím následkem bylo a stále ještě je, zhoršení ekonomické situace zasažených zemí. Míra zasažení krizí také značně záležela na finanční stabilitě a odolnosti bankovního systému dané země. Podrobněji budou důsledky této krize rozebrány v následujících částech diplomové práce.

2.2 Regulace a dohled nad bankovním sektorem

Pod regulací bankovního systému je možné si představit prosazování pravidel, které vytváří centrální banka v oblasti bankovních činností a v rámci své dohledové aktivity provádí kontrolu dodržování těchto pravidel bankami. Bankovnictví patří podle

Revendy et al. (2012) mezi nejvíce regulované odvětví ve všech vyspělých zemích. Podle autora jsou hlavní důvody pro regulaci bankovního systému dány možností bank provádět měnovou politiku a dodržováním bezpečnosti, efektivnosti a důvěryhodnosti bankovního systému. Autor také klade důraz na nutnost regulace bank v oblasti ochrany klientů a to jak na možné podvody ze strany banky na jejich osobu, tak i před nadměrnou rizikovostí, se kterou se mohou setkat. Naopak Jílek (2000) vidí hlavní důvody v regulaci bankovního sektoru v zajištění důvěry k finančním institucím, kdy jsou banky velmi náchylné na možnost nelikvidity a to i na systémové úrovni. Tato nelikvidita pak může podle autora vést k rychlému selhání bank. Půlpánová (2007) chápe regulaci a dohled bankovního systému jako veřejný statek, jehož hlavním cílem je zabezpečit stabilní a bezporuchové fungování bankovního systému. Všichni autoři se ale shodují na tom, že regulace bankovního sektoru je nezbytná a její hlavní podstatou je zabezpečování důvěryhodnosti finančních institucí.

Celý systém regulace a dohledu bankovní soustavy se podle Revendy et al. (2012) skládá ze čtyř základních částí:

- regulace vstupu do odvětví nově vzniklých bank;
- zavádění regulačních pravidel bank a jejich prověřování;
- povinného pojištění vkladů vkladatelů do bank;
- vystupování centrální banky jako instituce, jejíž úloha je být věřitelem poslední instance.

Na všechny výše zmíněné součásti regulačního systému dohlíží centrální banky. V České republice je touto dohledovou institucí Česká národní banka. Jak uvádí Revenda et al. (2012), součástí regulovaných subjektů jsou všechny banky s bankovní licencí včetně spořitelen, poboček zahraničních bank a také mezinárodní holdingové společnosti.

ČNB (2014) uvádí na svých internetových stránkách, že všechny dohledové aktivity vykonává v souladu s mezinárodními standardy. Hlavním strategickým rámcem, kterým se ČNB řídí při dohledové činnosti, jsou „Hlavní principy pro zajištění efektivního bankovního dohledu.“ Tento strategický rámec byl podle ČNB (2014) vydán v roce 2012 Basilejským výborem pro bankovní dohled.

Jak uvádí ČNB (2014), v oblasti dohledové činnosti pravidelně spolupracuje s evropskými institucemi jako je Evropský orgán pro bankovní dohled, Evropský orgán pro dohled nad pojišťovnictvím a Evropský orgán pro dohled nad kapitálovým trhem. Spolupráce probíhá podle ČNB (2014) převážně ve sjednocování pravidel dohledu nad finančními institucemi a také v úzké spolupráci mezi dohledovými domovskými a hostitelskými orgány.

Nedílnou součástí bankovní regulace a dohledu ze strany ČNB je také neustálý dohled na dodržování kapitálové přiměřenosti jednotlivých bank. V důsledku započetí finanční krize v roce 2008 je aktuálně podle ČNB (2014) největší prioritou v této oblasti bezproblémové přijetí nových regulatorních pravidel bankami pod souhrnným názvem Basel III, které vydal Basilejský výbor pro bankovní dohled a jehož celková implementace se předpokládá podle Tomšíka (2011) do konce roku 2019.

2.3 Kapitálová přiměřenost

Kapitálová přiměřenost bank je velmi významnou oblastí, která je ze strany regulátora pravidelně kontrolována. Podle Revendy et al. (2012) je této oblasti věnována významná pozornost zejména z důvodu vhodnosti kapitálu jako zdroje ochrany banky před nesolventností. Avšak nejedná se jen o oblast regulace a dohledu, kde je možné se s kapitálovou přiměřeností setkat. S kapitálovou přiměřeností velmi významně souvisí i samotné řízení rizik bankami, které musí dennodenně podstupovat.

Kapitálovou přiměřeností se podle ČNB (2014) rozumí minimální výše kapitálu, kterou musí banky nezbytně udržovat vzhledem k jejich velké míře rizikových a velmi objemných obchodů. Jak uvádí Půlpánová (2007), kapitálovou přiměřenost bank nelze vnímat pouze jako určitý objem kapitálu nezbytný pro využití v případě nenadálé ztráty banky, ale je potřeba ho vnímat také jako ukazatel, který v současné době upravuje podobu a celý prostor managementu rizik (s výjimkou rizika likvidity, které není vázáno na výši kapitálu). Podle autorky totiž kapitálová přiměřenost představuje minimální standardy pro tuto oblast.

Kapitál, jenž tvoří kapitálovou přiměřenost bank, je podle ČNB (2014) tvořen vklady vlastníků, kteří kapitál do bank vložili za účelem udržení jejich stability, důvěryhodnosti a finanční prosperity. Čím vyšší je tedy kapitálová přiměřenost určité banky, tím je banka finančně stabilnější a vzniká tak veliká pravděpodobnost, že dostojí všem svým závazkům. Aktuálně ČNB (2014) uvádí minimální výši kapitálové přiměřenosti na hranici 8%.

Výpočet kapitálové přiměřenosti bank je podle Půlpánové (2007) založen na tzv. blokovém přístupu, kdy jsou jednotlivé míry kapitálu potřebného k pokrytí úvěrového a tržního rizika zachyceny v jednotlivých kompenzovaných pozicích a postupně jsou pak tyto míry neboli dílčí kapitálové požadavky načítány do výsledné částky. Banka tedy podle autorky porovnává regulatorní kapitál, který je tvořen vlastními zdroji banky s kapitálem, který by měla mít pro případné pokrytí podstupovaných rizik.

Aktuální podobu výpočtu kapitálové přiměřenosti uvádí Půlpánová (2007) jako:

$$KP = \frac{K}{KPA+KPB} \times 0{,}08 \geq 8\%,$$

kde K je regulatorní kapitál,

KPA je kapitálový požadavek A, který je vytvářen k úvěrovému riziku bankovního portfolia,

KPB je kapitálový požadavek, který se vytváří k rizikům obchodního portfolia,

0,08 je hodnota, která vztahuje jak kapitál, který banka vlastní, tak i kapitál který potřebuje k regulátorem požadované hodnotě 8%.

Pokud vyjde výsledná hodnota zlomku jedna, pak banka plní požadovanou výši kapitálové přiměřenosti, která tedy dosahuje přesně 8%. Pokud výsledná hodnota zlomku vyjde menší než nula, banka má problém s držením požadované výše kapitálové přiměřenosti a musí tak urychleně sjednat nápravu. V opačném případě disponuje větším množstvím kapitálu, nežli je vyžadovaná výše. Aktuálně české banky podle údajů z ČNB (2014) drží více kapitálu než je minimální hranice a to někdy i téměř dvojnásobně.

V čitateli výše uvedeného vzorce pro výpočet kapitálové přiměřenosti se nachází regulatorní kapitál, jehož struktura bude podrobněji vymezena v následující podkapitole.

Rozdíl mezi obchodním a bankovním portfoliem, jejichž kapitálové požadavky jsou uvedeny ve jmenovateli výše popsaného vzorce, je podle Půlpánové (2007) převážně v úmyslu držet finanční nástroje krátkodobě za účelem dosažení zisku z cenových změn a změn úrokových měr anebo tyto finanční nástroje držet až do splatnosti. V obchodním portfoliu je tedy možné podle autorky nalézt finanční nástroje určené k obchodování a držené krátkodobě. V bankovním portfoliu se naopak nachází finanční nástroje, které chce banka držet do jejich splatnosti. Jak uvádí Jílek (2000), hlavní problém obchodního portfolia spočívá podle aktuální kapitálové dohody v nerozeznávání likvidity jednotlivých finančních nástrojů uvnitř portfolia. Podle autora je tedy důležité nalézt optimální řešení zacházení s nástroji s malou likviditou v obchodním portfoliu.

Jiný typ vzorce pro výpočet kapitálové přiměřenosti uvádí Cipra (2002):

$$KP = \frac{Tier\ 1 + Tier\ 2 + Tier\ 3}{0{,}08 \times RVA + KP},$$

kde Tier 1, Tier 3 a Tier 3 jsou součástí regulatorního kapitálu,

RVA jsou rizikově vážená aktiva (vztah 0,08 x RVA zde vyjadřuje pomyslný kapitálový požadavek k úvěrovému riziku),

KP jsou celkové kapitálové požadavky.

Rizikově vážená aktiva podle Půlpánové (2007) vyjadřují riziková aktiva, jež jsou vynásobeny příslušnou rizikovou váhou. Rizikovou váhu pak autorka popisuje jako vyjádření určité míry rizikovosti vybrané skupiny aktiv. Jakou velikost budou mít jednotlivé rizikové váhy a jak budou vymezeny aktiva podle jejich rizikovosti, je již podle autorky v rozhodovací kompetenci regulátora.

2.3.1 Struktura kapitálu

Minimální výše kapitálu a jeho složení, jsou velmi důležitými ukazateli, které dávají vlastníkům signál, jak velké dividendy jim budou vyplaceny a také, jak velké úvěry budou moci banky poskytovat. Povinnost bank udržovat výši kapitálu na minimální úrovni je dána zákonem č. 21/1992 Sb. o bankách.

Obecně lze definovat kapitál podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku jako kapitál „vlastní“, jenž představuje podnikatelovy vlastní zdroje financování obchodního majetku. Jílek a Svobodová (2009) vnímají kapitál podle mezinárodních standardů pro finanční výkaznictví jako zbytkovou položku aktiv jednotky, od které se odečtou její závazky.

Pro účely výpočtu a zjišťování tak kapitálové přiměřenosti jednotlivých bank, je využíván tzv. regulatorní kapitál. Podle Půlpánové (2007) je to tedy ta část kapitálu bank, která může být na základě rozhodnutí regulátora zahrnuta do kapitálu sloužícího k výpočtu kapitálové přiměřenosti.

Jak uvádí Jílek (2000), nepovažuje se tento kapitál za homogenní, nýbrž je tvořen třemi částmi, které jsou odlišné kvalitou jednotlivých složek kapitálu.

Originální předpis Basel (Basel Committe on Banking Supervision, 2010) rozeznává dvě složky regulatorního kapitálu a to Tier 1 a Tier 2. Naproti tomu Jílek (2000) i Půlpánová (2007) mezi složku regulatorního kapitálu zahrnují i Tier 3, jenž je tvořen podřízeným dluhem a slouží výhradně k pokrytí tržních rizik.

Kapitál Tier 1 je podle Půlpánové (2007) označován jako vlastní kapitál a tvoří tak nejkvalitnější složku kapitálu bank. Jak uvádí Jílek a Svobodová (2009), musí být tato část regulatorního kapitálu bance neustále k dispozici v případě, že by ho musela neplánovaně využít ke krytí případných rizik.

Část regulatorního kapitálu zvaná Tier 1

Jílek a Svobodová (2009) vymezují složky regulatorního kapitálu Tier 1 jako splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku, plus nebo minus následující položky:

- minus vlastní nabyté akcie, kde do této položky mohou být započteny i obchody s vlastními akciemi, které snižují výši vlastního kapitálu;
- plus splacené emisní ážio, které se vztahuje ke splacenému základnímu kapitálu, jenž je zapsán v obchodním rejstříku a také do této složky patří emisní ážio, které vzniklo na základě operací s vlastními akciemi;
- plus nerozdělený zisk a rezervní fondy;
- plus mezitímní zisk, jenž je uveden v mezitímní účetní závěrce bank;
- plus výsledné kurzové rozdíly, které byly vypočítány na základě konsolidace dat ze zahraniční pobočky nebo zahraniční organizační složky. Pokud by výsledný kurzový rozdíl vycházel negativně, byly by tyto kurzové rozdíly odečteny od základního kapitálu;
- minus ztráta, která vznikla za běžné účetní období;
- minus goodwill;
- minus ostatní nehmotný majetek kromě goodwillu;
- minus účastnické cenné papíry, které byly vydány osobou s kvalifikovanou účastí na bance, pokud se tedy jedná pouze o bankovní instituci.

Část regulatorního kapitálu zvaná Tier 2

Složku regulatorního kapitálu pod názvem Tier 2 má podle Půlpánové (2007) následující složení:

- rezervy, jež nesmí překročit výši 1,25% rizikově vážených aktiv;
- podřízený dluh A, který nesmí být vyšší než 50% z výše Tier 1. Podle Vyhlášky č. 123/2007 ve znění pozdější Vyhlášky č. 282/2008 Sb., Vyhlášky č. 380/2010 Sb., Vyhlášky č. 89/2011 Sb. a Vyhlášky č. 187/2012 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, může mít podobu přijatého úvěru, půjčky nebo vkladu a pokud se jedná o bankovní instituci, tak může mít podobu vydaného podřízeného dluhu.

Podřízený dluh A musí plnit podle Půlpánové (2007) tyto požadavky:

- musí být převeden na účet banky;
- obsahuje klauzuli podřízenosti;
- stanovená lhůta minimální splatnosti je 5 let;
- pokud by měl být dluh splacen dříve, je zde nutný souhlas ČNB;
- není zajištěný vykazující bankou nebo třetí stranou;
- nelze započíst pohledávky z podřízeného dluhu vůči závazkům banky;
- není možné jej přijmout jako zajištění.

Část regulatorního kapitálu zvaná Tier 3

Jak uvádí Půlpánová (2007), tato část regulatorního kapitálu je tvořena podřízeným dluhem B, jehož výše je limitována několika pravidly, jako je například pravidlo, že Tier 2 + Tier 3 ≤ Tier 1. Podřízený dluh B se podle autorky liší od podřízeného dluhu A pouze v tom, že pevná lhůta jeho splatnosti je minimálně 2 roky a jistina musí být splacena jednorázově. Dále se od podřízeného dluhu A odlišuje tím způsobem, že na rozdíl od podřízeného dluhu A, je zakázáno podřízený dluh B splatit v době splatnosti, pokud by to mělo mít za následek snížení kapitálové přiměřenosti banky pod stanovený minimální limit.

Část regulatorního kapitálu zvaná Ostatní odečitatelné položky

Odečitatelné položky v rámci regulatorního kapitálu tvoří podle Půlpánové (2007) investice banky do jiné bankovní instituce či do ostatních finančních institucí.

Jílek a Svobodová (2009) odečitatelné položky podrobněji definují jako investice do finančních institucí, jejichž výše přesahuje 10% základního kapitálu bank a ostatních finančních institucí. Do odečitatelných položek se také podle autorů započítávají investice, jež každá představuje podíl menší než 10% do jednotlivých podnikatelských subjektů.

2.4 Kapitálové požadavky k jednotlivým rizikům

Řízení finančních rizik je jednou z nejdůležitějších oblastí nejen v bankovním sektoru. V dnešní době se již žádná finanční instituce neobejde bez kvalitního systému řízení finančních rizik, neboť bez něho by nebyla schopna pružně a bez výrazně velkých ztrát reagovat na případné vznikající finanční krize. Jak uvádí Jílek (2000), finanční instituce využívají systémy tzv. komplexního řízení rizik. Podle autora se tak jedná zejména o včasnou identifikaci možných rizik a hlavně v každém pracovním dnu o přesné analytické měření jednotlivých rizik. I v roce 2008, kdy započala prozatím nejhorší celosvětová finanční krize, bylo velmi důležité včas identifikovat možná rizika a hlavně mít dostatečné množství kapitálu na jejich krytí.

Rizik, s nimiž se banky každodenně setkávají je velmi mnoho, nicméně pro účely výpočtu kapitálové přiměřenosti a obecně na základě tématu diplomové práce, bude tato podkapitola zaměřena pouze na riziko úvěrové, tržní a riziko operační. Pro výpočet kapitálové přiměřenosti je tak nezbytné uvést, jakým způsobem se dají vypočítat kapitálové požadavky k jednotlivým rizikům, jimiž jsou podle aktuální dohody Basel II právě riziko úvěrové, tržní a operační. Jak uvádí Cipra (2002), určování kapitálových

požadavků k jednotlivým rizikům se vypočítá buď standardní metodou anebo metodou založenou na vnitřních modelech. Standardní metoda je podle Cipry (2002) založena na blokovém přístupu, kdy se nejdříve určí jednotlivé kapitálové požadavky ke každé pozici určitých nástrojů a poté se všechny tyto bloky podle stanovených pravidel sečtou.

2.4.1 Úvěrové riziko

Úvěrové riziko uvádí Ziegler et al. (1997) jako riziko, kdy nastane situace, že protistrana nedostojí svým závazkům. Autor také zmiňuje toto riziko jako největší riziko pro komerční banky, kdy jeho nadměrný výskyt rozhoduje o bytí či nebytí bank. Naproti tomu Cipra (2002) vnímá úvěrové riziko v širším měřítku jako riziko ztráty, kdy smluvní partner není ochoten nebo není schopen splnit sjednané podmínky, které si s protistranou dohodnul prostřednictvím kontraktu. Autor také poukazuje na důležitost posuzování úvěrového rizika, kdy hlavní roli v tomto posuzování hraje tzv. úvěrové hodnocení (credit rating).

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku je na základě Vyhlášky č. 123/2007 ve znění pozdější Vyhlášky č. 282/2008 Sb., Vyhlášky č. 380/2010 Sb., Vyhlášky č. 89/2011 Sb. a Vyhlášky č. 187/2012 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry rozdělen na více oblastí, ve kterých se mohou banky s úvěrovým rizikem setkat. Jedná se o kapitálové požadavky k úvěrovému riziku zahrnující kapitálové požadavky k:

- úvěrovému riziku investičního portfolia;
- specifickému úrokovému riziku, jež je součástí obchodního portfolia;
- specifickému akciovému riziku, jež je součástí obchodního portfolia;
- případnému riziku protistrany při uzavírání repo obchodů nebo půjček;
- vypořádacímu riziku obchodního portfolia;
- ostatním nástrojům, jež jsou zahrnuty do obchodního portfolia;
- riziku angažovanosti obchodního portfolia.

Standardizovaný přístup

Stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku pomocí standardizované metody je možné provést podle Jílka (2000) na základě vztahu:

Kapitálový požadavek = 0,08 x rizikově vážená aktiva

Jak uvádí Jílek (2000), výpočet rizikově vážených aktiv závisí na dvou aspektech. Jedná se o důvěryhodnost obchodního partnera a podstatu transakce.

Stanovení rizikově vážených aktiv se podle Jílka (2000) provede podle druhu aktiva a pomocí jednoho z následujících možných způsobů:

1. Rizikově vážená aktiva rozvahových položek

Výpočet rizikově vážených aktiv u rozvahových položek se podle Jílka (2000) provede součtem jednotlivých součinů rizikových vah partnerů a potřebných účetních hodnot rozvahových aktiv. Tato aktiva musí být ale podle autora ještě sníženy o opravné položky, které se váží k danému aktivu.

Tento vztah je tedy dán vzorcem, jenž uvádí Jílek (2000) jako:

Rizikově vážená aktiva = $\sum$ riziková váha partnera x (účetní hodnota roz. aktiva – op.)

Rizikové váhy partnera udává příloha č. 4 Vyhlášky č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů a to ve velikostech 0, 20, 50, 100 a 150%. Čím vyšší je riziko vzniku úvěrového rizika u rozvahového aktiva, tím je podle Jílka (2000) přiřazena tomuto aktivu vyšší riziková váha.

2. Rizikově vážená aktiva podrozvahových položek

U podrozvahových položek se rizikově vážená aktiva stanovují podle Jílka (2000) pomocí součtu součinů jednotlivých rizikových vah partnera a úvěrových ekvivalentů. Úvěrový ekvivalent pak udává autor jako výsledek součinu účetní hodnoty rozvahového aktiva a konverzního faktoru. Výpočet rizikově vážených aktiv u podrozvahových položek shrnuje následující vzorec, jenž ve své publikaci uvádí Jílek (2000):

Rizikově vážená aktiva = ∑ riziková váha partnera x konverzní faktor x účetní hodnota podrozvahového aktiva

Příloha č. 6 Vyhlášky č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů udává konverzní faktory ve výši 0, 20, 50 a 100%, kde při nízkém riziku je přidělen podrozvahovému aktivu konverzní faktor ve výši 0% a naopak. V případě středního rizika a středně nízkého rizika, je pak podrozvahovému aktivu přidělen konverzní faktor ve výši 50%, respektive 20%.

Metoda založená na interním ratingu (IRB[1])

Kromě standardní metody sloužící pro výpočet kapitálového požadavku k úvěrovému riziku mohou banky také využít, jak uvádí Půlpánová (2007), specializovaný přístup, který představuje využití vlastních ratingových postupů bank. Jelikož se jedná o složitější přístup, je jeho využití podle autorky podmíněno souhlasem od regulátora, tedy od ČNB.

Banky nemusí zvolit pro výpočet kapitálového požadavku složitější metodu IRB, ale mohou zvolit tzv. základní metodu, která podle Půlpánové (2007) vychází z vlastních odhadů míry selhání protistrany. Ostatní parametry ale banka přebírá od ČNB (např. kvantifikace objemu ztráty, splatnost, apod.). Pokud ale banka zvolí složitější a rozvinutější model IRB, pak si podle autorky všechny parametry volí sama. Nicméně výsledkem obou metod je přesnější stanovení rizikových vah a tím pádem lépe odpovídající kapitálové požadavky. Je plně v kompetenci banky, jaký přístup zvolí, nicméně jak uvádí autorka, u retailových pohledávek se může použít pouze pokročilejší přístup IRB.

Banky si musí také podle Vyhlášky č. 123/2007 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů vybrat ze šesti expozic, kam rozdělí své portfolio. Vyhláška rozděluje tyto expozice:

- vůči centrálním vládám a centrálním bankám;
- expozice vůči institucím;
- expozice podnikové;
- retailové expozice;
- akciové expozice;
- sekuritizované expozice;

[1] Internal Rating Based (Metod)

- ostatní expozice.

Mezi základní rizikové prvky, se kterými pracuje přístup IRB patří podle ČNB (2014):

1. Pravděpodobnost selhání (PD[2]) - prvek, který ukazuje, jaká je pravděpodobnost, že dlužník nedodrží své závazky během sledovaného období;
2. Expozice při selhání (EAD[3]) – představuje celkové množství aktiv, které jsou v případě nedodržení závazku dlužníka vystaveny rizikové expozici;
3. Míra ztráty při selhání (LGD[4]) – ukazatel, který v procentech vyjadřuje podíl ztracených aktiv v případě, že nastane selhání;
4. Doba splatnosti (M[5]) – doba splatnosti vyjadřuje nominální splatnost, která se udává v letech.

Na rozdíl od standardizovaného přístupu, bere IRB přístup podle ČNB (2014) v úvahu jak dlužníka, tak i transakci. Rizikový prvek Pravděpodobnost selhání se jako jediný váže k dlužníkovi, ostatní rizikové prvky souvisí s příslušnými transakcemi.

Podstata IRB přístupu tak podle ČNB (2014) spočívá v tom, že každá riziková expozice je přiřazena do určité kategorie a jsou posouzeny její příslušné charakteristiky (dlužníka i transakce). Na základě zhodnocení těchto dvou parametrů je expozici přidělen určitý interní ratingový stupeň.

2.4.2 Tržní riziko

Na finančním trhu dochází velmi často ke změnám tržních cen aktiv a pasiv (např. cena akcií) nebo ke změnám tržních měr (např. úroková míra, měnové kurzy). Tyto změny mají za následek, jak uvádí Cipra (2002) vznik tržního rizika. Někdy se podle autora zjednodušeně definuje jako riziko ztráty ze změn tržních cen. Fotr a Hnilica (2014) zase nazývají tržní riziko rizikem systematickým tedy rizikem, jenž je vyvoláno společnými faktory a v různé míře postihuje všechny oblasti podnikatelských aktivit. Autoři také poukazují na to, že tržní riziko se nedá diverzifikovat a proto je označováno též jako riziko nediverzifikovatelné.

Cipra (2002) dělí tržní riziko na následující dílčí rizika:

- úrokové riziko;
- akciové riziko;
- měnové riziko;
- komoditní riziko;
- korelační riziko.

I u tržního rizika mohou banky využít jak standardní metodu výpočtu kapitálového požadavku, tak i rozvinutější metodu, která je založena na interních modelech bank.

Standardizovaný přístup

Postup využití standardizovaného přístupu je stejný jako u rizika úvěrového. To znamená, že se kapitálový požadavek vypočítá pomocí tzv. blokového přístupu. Aby bylo možné zjistit výši kapitálového požadavku tímto přístupem, je potřeba podle Půlpánové (2007) vědět velikost tzv. otevřených pozic, v nichž se banka vystavuje výše

[2] Probability of Default
[3] Exposure at Default
[4] Loss Given Default
[5] Maturity

zmíněným rizikům. Jak uvádí autorka, musí být tyto otevřené pozice pokryty dostatečnou výší kapitálu.

Objem kapitálu, který je nezbytný pro krytí rizika úrokového, je dán podle Půlpánové (2007) převážně tím, jak moc jsou vyrovnané dlouhé a krátké pozice v jednotlivých časových pásmech. Vyrovnanost dlouhé a krátké pozice může být podle autorky i v blízkých časových pásmech, neboť je možné využít kompenzace. Výše kapitálového požadavku k úrokovému riziku pak může být nižší, pokud je vyrovnanost (sladěnost) mezi krátkou a dlouhou pozicí vysoká. Autorka tedy shrnuje, že čím vyšší je vyrovnanost mezi krátkou a dlouhou pozicí, tím nižší se vyžaduje tvorba kapitálového pokrytí rizika.

U akciového rizika je hlavním východiskem pro určení kapitálového požadavku podle Půlpánové (2007) akciová pozice daného národního trhu. Jak autorka upřesňuje, jedná se o odečtení krátkých pozic od dlouhých u jednotlivých instrumentů a děje se tak u emitentů, kteří pochází z jedné země. Následně se jednotlivé rozdíly sečtou (vzniká tzv. čistá akciová pozice) a tento součet se podle autorky v absolutní hodnotě násobí koeficientem 0,08. Výsledkem je kapitálový požadavek k akciovému riziku.

Výše kapitálového požadavku pro měnové riziko se podle Půlpánové (2007) vypočítá obdobně jako pro riziko úrokové. Banka musí sledovat opět čistou otevřenou pozici v jednotlivých měnách, a jak uvádí autorka, výsledný kapitálový požadavek získá pomocí výpočtu, kdy vynásobí celkovou měnovou pozicí[6] koeficientem 0,08.

Kapitálový požadavek ke komoditnímu riziku, které je podle Půlpánové (2007) nejméně významným rizikem, se týká převážně derivátových pozic. Podle autorky je zde opět důležité pokrýt otevřené pozice banky v jednotlivých komoditách.

Metoda vnitřních modelů – Value at Risk (VaR)

Tato metoda byla podle Fotra a Hnilici (2014) rozšířena mezi bankovní instituce v 90. letech, kdy sloužila převážně k hodnocení rizik určitých aktiv, např. finančních investic. Jak uvádí Cipra (2002), tato metoda byla uvedena Basilejským výborem v roce 1995 a následující rok byla publikována v konceptu Basel II spolu se standardní metodou. Dále autor uvádí, že lze metodu VaR využít pro všechna předepsaná rizika.

Metoda VaR může být bankou využita, pokud splňuje kvantitativní a kvalitativní kritéria, které zveřejňuje Basel II (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 2006). Podle Basel II tak mezi kvantitativní požadavky patří zejména požadavky zaměřující se na vlastnosti daného modelu, které upřesňují, jakým způsobem stanovit kapitálový požadavek. Jako příklad kvalitativních požadavků lze z Basel II uvést povinnost banky zřídit speciální útvar, který se bude zaměřovat na řízení rizik a také musí být systém řízení rizik pravidelně kontrolován interním auditem.

Jak uvádí Cipra (2002), výpočet VaR se provádí na denní bázi v časovém horizontu 10 obchodních dní. Jednotlivé denní hodnoty se podle autora počítají na 99% spolehlivosti. Data, se kterými metoda VaR počítá, jsou data historická za období alespoň 1 rok a podle autora se musejí alespoň jedenkrát za čtvrtletí pravidelně aktualizovat. Princip metody VaR tak spočívá podle Zieglera et al. (1997) ve snaze odhadnout na základě historických dat v potřebném časovém horizontu a na základě pravděpodobností vývoj zvolené veličiny, a tím určit nejvyšší možnou ztrátu podle určení nejhoršího scénáře se zvolenou pravděpodobností.

[6] Je výsledkem jedné z těchto dvou hodnot, která je větší: buď hodnota, která vyjadřuje součet všech absolutních hodnot všech čistých krátkých pozic v zahraničních měnách anebo hodnota součtu všech čistých dlouhých pozic také v zahraničních měnách.

2.4.3 Operační riziko

Jílek (2000) člení operační riziko na tyto tři složky:

- transakční riziko, které je např. příčinou chyb v provedení operací, chyb, které jsou zapříčiněny složitostí produktů a neschopností systému tyto složité operace provádět, chyb ve vypořádání obchodu, apod.;
- riziko operačního řízení, které vzniká např. v důsledku chyb způsobenými ve front, middle a back office následkem jejich chybného řízení aktivit, chyby vzniklé díky obchodníkům, kteří nemají k provádění obchodů příslušnou autorizaci, praní špinavých peněz, nedostatečný kontrolní systém při zpracování obchodů, apod.;
- riziko systémů, jež je rizikem ztráty z chyb způsobených systémem podpory. Jedná se tedy např. o chyby v počítačových systémech, nevčasného informování vedení, chyby v přenosu dat, apod.

Jak uvádí Jílek (2000), operační riziko je velmi obtížně kvantifikovatelné a je tedy důležité, aby mělo vedení společnosti neustálý přehled o aktivitách svých oddělení, neboť zodpovídá za řízení tohoto rizika včetně zaopatření odpovídajícího interního auditu.

Kapitálový požadavek k operačnímu riziku může banka podle přílohy č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů vypočítat třemi způsoby. Prvním přístupem, který Vyhláška uvádí, je přístup základního ukazatele[7], dalším přístupem je standardizovaný přístup[8] a jako u předešlých rizik, i zde existuje pokročilejší přístup[9] k výpočtu kapitálového požadavku.

Přístup základního ukazatele

Tento základní přístup, který je také nejjednodušší metodou stanovení kapitálového požadavku operačního rizika udává podle přílohy č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů velikost kapitálového požadavku k operačnímu riziku ve výši 15% z hodnoty relevantního ukazatele. Jak uvádí Cipra (2002), hrubý příjem, který je na základě Vyhlášky definován jako čistý úrokový příjem a čistý neúrokový příjem, je přirozenou volbou pro jeho zvolení, jakožto základního (relevantního) ukazatele. Podle konceptu Basel II je totiž hrubý příjem složkou účetních výkazů bank, která vystihuje velikost operačního rizika, kterému jsou banky vystaveny. Čím vyšší bude hrubý příjem bank, tím vyšší míra operačního rizika se dá očekávat. Hrubý příjem je tedy podle přílohy č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů definován jako součet:

- výnosů z úroků a podobných výnosů;
- nákladů na úroky a podobné náklady;
- výnosů z akcií a podílů;
- výnosů z poplatků a provizí;

[7] Přístup označován jako BIA – Basic Indicator Approach
[8] Také označován jako TSA – The Standard Approach
[9] Přístup označovaný jako AMA – Advanced Measurement Approaches

- nákladů na poplatky a provize;
- čistého zisku nebo ztráty z finančních operací;
- ostatních provozních výnosů.

Standardizovaný přístup

Standardizovaný přístup k výpočtu kapitálového požadavku operačního rizika také jako předešlý přístup vnímá podle Cipry (2002) hrubý příjem bank jako relevantního ukazatele. Oproti předchozímu přístupu uvádí autor hlavní rozdíl v tom, že se pro standardizovaný přístup musí nejprve rozdělit jednotlivé činnosti banky do užších linií podnikání, kdy se jednotlivé linii přiřadí riziková váha v podobě parametru β. Následující tabulka č. 1 uvádí jednotlivé linie podnikání podle přílohy č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 1: Linie podnikání

Linie podnikání	β faktor
Podnikové financování	18%
Obchodování na finančních trzích	18%
Retailové makléřství	12%
Podnikové bankovnictví	15%
Retailové bankovnictví	12%
Zúčtovací služby pro třetí osoby	18%
Služby z pověření	15%
Obhospodařování aktiv	12%

Zdroj: Příloha č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb.

Jakmile jsou jednotlivé činnosti banky rozděleny do příslušných linií podnikání, následuje podle Cipry (2002) výpočet kapitálového požadavku tím způsobem, že se pro každou linii vypočte kapitálový požadavek vynásobením hrubého příjmu s příslušnými β faktory. Nakonec se jednotlivé kapitálové požadavky sečtou a podle autora tak výsledkem bude celkový kapitálový požadavek k operačnímu riziku.

Pokročilejší přístup

Jak tomu bylo u všech výše uvedených pokročilejších přístupů, i zde platí pravidlo, že může tento přístup využít banka pouze v případě, kdy dostane souhlas od ČNB. Aby banky mohly stanovit kapitálový požadavek k operačnímu riziku pomocí tohoto přístupu, musí splňovat určité kvalitativní a kvantitativní předpoklady, které jsou dány Vyhláškou č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů a to konkrétně v příloze č. 22.

Základní podmínkou pro stanovení kapitálového požadavku pokročilejší metodou, je podle Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů nutnost bank určit kapitálové požadavky k očekávané a neočekávané ztrátě. Očekávané ztráty by banky měly pokrýt zejména ze svých rezerv a tak je velmi důležité stanovit kapitálový požadavek spíše ke ztrátám neočekávaným.

Na rozdíl od všech ostatních přístupů k výpočtu kapitálového požadavku, mohou banky u přístupu pokročilejšího využít možnosti pojištění. Všechny nutné podmínky, které

musí banky splňovat, aby se mohly pojistit, uvádí příloha č. 22 Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů včetně náležitostí pojistné smlouvy. Pokud jsou všechny podmínky ze strany banky dodrženy, může si podle přílohy Vyhlášky snížit vypočítaný kapitálový požadavek o 20% jeho hodnoty.

2.5 Regulatorní opatření Basel

Předchozí kapitola byla věnována kapitálové přiměřenosti bank, struktuře regulatorního kapitálu a možnosti určení kapitálových požadavků k rizikům, pro které se kapitálové požadavky určují. Tato kapitola tak na kapitálovou přiměřenost navazuje regulatorním opatřením pod souhrnným názvem Basel, podle kterého by se měly všechny regulatorní orgány řídit v rámci své dohledové aktivity.

Jak uvádí Jílek (2000), do poloviny 70. let minulého století neexistovala žádná instituce, která by koordinovala regulaci jak domácích, tak i mezinárodních bank. Nicméně krize v 80. letech, která nastala po neschopnosti splácet úvěry, jenž byly poskytnuty rozvojovým zemím způsobila, že se podle autora začala upínat pozornost na porovnávání bankovních systémů jednotlivých zemí. Nic tedy nebránilo vzniku stálého výboru bankovního dohledu, který vznikl, jak uvádí autor, pod záštitou Banky pro mezinárodní platby (*Bank for International Settlement*). Výbor, který byl tvořen skupinou zemí G-10 a Lucemburkem a později byl přejmenován na Basilejský výbor pro bankovní dohled, si podle autora kladl za cíl sjednotit různé regulační systémy tak, aby dohledové orgány uplatňovaly na všechny banky určité společné principy.

Basilejský výbor pro bankovní dohled, který je podle Jílka (2000) součástí Banky pro mezinárodní platby se sídlem ve švýcarském městě Basilej (Basel), vydal v červenci roku 1988 kapitálovou dohodu pod názvem Basel I. Jak uvádí autor, kapitálová dohoda byla vydána pro mezinárodně aktivní banky a zahrnovala pravidla kapitálové přiměřenosti. Autor také specifikuje, že se jednalo o první dokument na mezinárodní úrovni, který sjednocoval regulaci finančních rizik (konkrétně se jednalo o riziko úvěrové) a pokrytí tohoto rizika kapitálem. Basel I tak prozatím nepočítal s pokrytím tržního ani operačního rizika.

Zavedením dohody o kapitálové přiměřenosti Basel I se sledovalo podle Jílka (2000) několik cílů:

- zvýšení kapitálů mezinárodně aktivních bank a docílení tak posílení zdraví a stability mezinárodního bankovního systému;
- snížení rozdílného konkurenčního postavení bank tak, aby banky s nižší kapitálovou přiměřeností nemohly přebírat klienty bankám se silným kapitálovým zázemím. Banky s nižší kapitálovou vybaveností by totiž mohly poskytovat více úvěrů, i když by nebylo úvěrové riziko dostatečně pokryto kapitálem a přijímat více vkladů za účelem zvýšit svou bilanční sumu;
- snaha zabránit bankám, aby se zbytečně vystavovaly působení úvěrového rizika;
- u mezinárodně aktivních bank zajistit mezinárodní konvergenci regulací kapitálové přiměřenosti;
- vzetí v úvahu podrozvahové aktivity;
- u rozdílů v rizicích jednotlivých bank učinění regulačního kapitálu citlivějším;
- motivovat banky k tomu, aby držely více bezrizikových a likvidních aktiv.

Dokument byl podle Jílka (2000) podepsán guvernéry centrálních bank G-10, ale jinak nebyl omezen pouze na tyto země a kapitálová dohoda se tak stala v aktuální podobě standardem, kterým se řídí celý svět.

2.5.1 Basel II

Ihned od vydání regulatorních opatření pod názvem Basel I se začala řešit otázka zahrnutí tržního rizika do kapitálové přiměřenosti, resp. do jejího výpočtu. Jak uvádí Jílek (2000), zahrnutí tržního rizika do kapitálové přiměřenosti bylo čím dál více nutné, neboť se banky začaly kromě klasických úvěrových a vkladových operací stále více angažovat v obchodování. Reakcí na tento nedostatek bylo v roce 1996 vydání dodatku kapitálové dohody o zahrnutí tržních rizik pod názvem Basel II. Dodatek tak podle autora zahrnoval výpočet kapitálových požadavků k úrokovému, měnovému, akciovému a komoditnímu riziku.

Kapitálová dohoda pod názvem Basel II v roce 2004 zahrnula podle Mejstříka et al. (2008) kromě výpočtu kapitálového požadavku k tržnímu riziku také kapitálový požadavek k riziku operačnímu, neboť v tomto období docházelo k velkému rozmachu informačních technologií a rizik z nich vyplývajících. Jak uvádí Mašinová a Babouček (2005), banky a obchodníci s cennými papíry v Evropské unii měly implementovat nový koncept kapitálové přiměřenosti k 1. lednu 2007. Koncept Basel II tak platí od roku 2007 až do současnosti, kdy se ale již banky a obchodníci s cennými papíry připravují na přijmutí nového konceptu kapitálové přiměřenosti pod názvem Basel III, kterému bude věnována další podkapitola diplomové práce.

Největší výhodu konceptu Basel II vidí Mašinová a Babouček (2005) v možnosti bank vybrat si, zda pro výpočet kapitálových požadavků zvolí jednodušší metodu anebo metodu pokročilejší. Banky si tak podle autorů mohou „ušít“ kapitálové požadavky na míru. Hlavním cílem Basel II je podle Sůvové et al. (2009) zvýšit účinnost a zpřesnit metody měření rizik včetně jejich způsobů řízení.

Basel II se skládá oproti Basel I ze tří pilířů a je tak podle Mejsříka et al. (2008) daleko komplexnější. Rozdělení Basel II do jednotlivých pilířů zobrazuje následující obrázek č. 1:

Obrázek 1: Jednotlivé pilíře Basel II

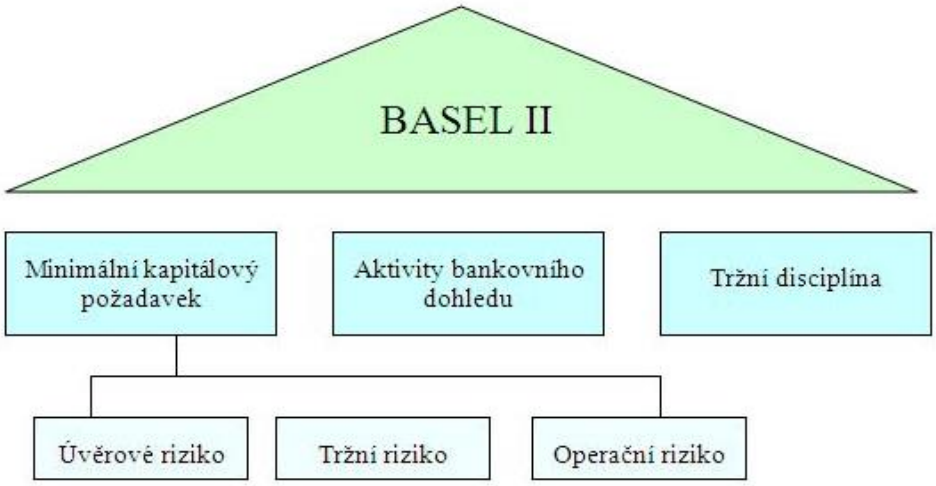

Zdroj: Mejstřík, Pečená, Teplý (2008, s. 214)

Jak je možné vidět na obrázku, jedná se o pilíře Minimální kapitálový požadavek, Aktivity bankovního dohledu a Tržní disciplína. První pilíř, který vymezuje kapitálové požadavky k riziku úvěrovému, tržnímu a operačnímu, byl již specifikován v kapitole 2.4. Kapitálové požadavky k jednotlivým rizikům. Proto zde budou podrobněji rozebrány pouze ostatní dva pilíře.

Aktivity bankovního dohledu

ČNB provádí dohled nad bankovním systémem, družstevními záložnami a nad obchodníky s cennými papíry na základě evropských směrnic 206/48/ES a 206/49/ES.

Jak uvádí ČNB (2014) na svých internetových stránkách, je povinna uvádět, jakou metodiku a jaký postup bude jakožto kompetentní dohledový orgán využívat v rámci své dohledové aktivity v návaznosti na Basel II. Tato povinnost je zakotvena ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 206/48/ES, o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu.

Výkon dohledu je kontinuální proces a tak se podle ČNB (2014) tento dohledový proces nazývá v užší podobě druhého pilíře konceptu Basel II „přezkum a vyhodnocování“. V rámci tohoto procesu tak ČNB musí každoročně provádět kontrolu rizikových profilů institucí, která zahrnuje především jejich přezkoumání a vyhodnocování. Rizikové profily kontroluje ČNB v návaznosti na vnitřně stanovený kapitál institucí. Při provádění přezkoumání a vyhodnocování rizikových profilů bank, musí ČNB, jak sama uvádí, postupovat v souladu s doporučením Evropského výboru orgánů bankovního dohledu (Comittee of European Banking Supevisors, EBA).

Hlavním cílem bankovního dohledu je podle ČNB (2014) ujištění, že banky průběžně identifikují rizika a rizikové faktory, které se mohou vyskytnout při vykonávání jejich činností. Nezbytnou součástí dohledu nad bankami je, jak uvádí ČNB (2014), kontrola, zda banky tato rizika průběžně vyhodnocují, určují jejich významnost a pokud shledají

některé riziko jako významné, tak zda jsou banky schopny toto riziko pokrýt dostatečnou výší kapitálu, případně jinými způsoby.

ČNB proto musí pravidelně vyhodnocovat pozice jednotlivých bankovních institucí a v případě zjištění jakéhokoliv nedostatku, činí opatření k jeho nápravě.

Jak uvádí ČNB (2014), dohled nad bankovními institucemi a jejich rizikovým profilem provádí pomocí následujících aktivit:

- minimálně jednou ročně vyhodnocuje rizikový profil a celkovou pozici jednotlivých bankovních institucí;
- posuzuje všechny významné systémy řízení u významných rizik pomocí maticového vyhodnocení rizikového profilu každé bankovní instituce a posuzuje každé činnosti jednotlivé bankovní instituce;
- posuzuje stanovení vnitřně stanoveného kapitálu bankovních institucí s cílem zajištění reflexe rizik nepokrytých Pilířem 1 institucemi do jejich vlastního hodnocení rizikového profilu;
- komunikuje s institucí, v níž dochází k nesouladu mezi vlastním stanovením výše adekvátního kapitálu a celkovým vyhodnocením instituce dohledem.

Protože musí každý dohledový orgán pravidelně zveřejňovat informace o výkonu dohledu, určil Výbor evropských bankovních dohledů (EBA) čtyři základní koncepční kameny dohledových činností, kterými by se měly jednotlivé dohledové orgány, tedy i ČNB řídit. Tyto čtyři základní koncepční kameny tvoří jádro „přezkumu a vyhodnocování“. Podle ČNB (2014) sem patří následující:

- rozsah „přezkumu a vyhodnocování“ a přiměřenost jeho použití;
- posouzení rizikové profilu individuálně u každé bankovní instituce;
- posouzení, zda mají bankovní instituce vhodně zvolený vnitřně stanovený kapitál;
- celkové zhodnocení bankovní instituce a případné určení opravných opatření k nápravě.

Mejstřík et al. (2008) vnímají druhý pilíř Basel II převážně jako možnost bank rozhodnout se, zda využijí pro výpočet kapitálových požadavků standardní metody anebo metodu pokročilejší. V případě metody pokročilejší pak mají možnost určit si vlastní odhady vstupních parametrů, případně také měnit funkci, která se vztahuje k výpočtu rizikových vah kapitálu. Podle autorů se jedná o práci s ekonomickým kapitálem, nikoliv s kapitálem regulatorním. Autoři rozlišují kapitál účetní, regulatorní a ekonomický. Účetní kapitál je podle autorů kapitálem, který vychází ze vztahu, kdy se od celkových aktiv odečtou závazky. Regulatorní kapitál byl již popsán v práci výše a slouží tedy k výpočtu kapitálové přiměřenosti. Kapitál ekonomický slouží podle autorů k pokrytí neočekávaných ztrát a snahou Basel II bylo sjednotit kapitál regulatorní s kapitálem ekonomickým. Je možné tvrdit, že se zavedením Basel III tato snaha pokračuje díky zavedení kapitálových polštářů.

Tržní disciplína

Pilíř III je, jak uvádí Sůvová et al. (2009), v české legislativě zahrnut jednak na úrovni primární legislativy (zákony) a také na úrovni Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů, která především specifikuje v rámci tržní disciplíny obsah, formu, strukturu a časovou lhůtu uveřejňování údajů.

Nově musí banky podle autorů uvádět nejen informace o sobě, o složení akcionářů, finanční situaci apod., které musely uvádět i v minulosti, ale musí také uveřejňovat údaje o plnění pravidel obezřetného chování.

Cílem třetího pilíře je podle Sůvové et al. (2009) prohloubit tržní disciplínu bankovních institucí a také zvýšení transparentnosti trhu. Zvýšení transparentnosti trhu má podle autorů přispět k lepší informovanosti například o rizikovém profilu jednotlivých institucí či o jejich kapitálové vybavenosti a tím zlepšit informovanost účastníků finančního trhu. Tato lepší informovanost by měla podle tvrzení autorů přispět k efektivnějšímu fungování trhu. Nicméně jak uvádí autoři, naplnění tohoto cíle nemusí být vždy jednoduché a to v případě, kdy je v rámci skupin povinnost uveřejňovat informace centralizována a to tedy znamená, že nejvíce informací zveřejňuje nejvýše vlastnicky postavená banka a to za celou bankovní skupinu. Zveřejňování informací také probíhá podle autorů pouze v jazyce státu, ve kterém tato nejvýše postavená banka působí.

Koncepce Pilíře III současně podle Sůvové et al. (2009) znevýhodňuje malé banky, které nejsou součástí žádné skupiny. Na rozdíl od velkých hráčů na trhu jsou tyto relativně méně významné banky nuceny zveřejňovat úplné informace na individuálním základě. Avšak podle autorů většina bank a ostatních subjektů, které jsou povinni informace zveřejňovat, o sobě zveřejňuje více informací, než jsou minimální požadavky a snaží se tak přispívat nejen k vyšší transparentnosti celého trhu, ale také k větší vlastní důvěryhodnosti.

2.6 Vliv finanční krize na mezinárodní regulaci

Aktuálně se české i evropské bankovnictví řídí konceptem Basel II, který je platný doposud a jeho dodržování je kontrolováno dohledovými orgány jednotlivých států. V reakci na finanční krizi, která započala v roce 2008, byl veden tlak na to, aby se ještě více zpřísnila regulatorní pravidla. V následujícím roce tedy začal Basilejský výbor pracovat na novém konceptu pod názvem Basel III. Aktuálně banky a ČNB pracují od roku 2013 na jeho postupné implementaci, kdy úplnou implementaci nového konceptu ČNB (2014) očekává v roce 2019.

Jak uvádí Laušmanová (2011), některé nové náležitosti, které Basel III obsahuje, již aktuálně české banky splňují. Jedná se například o regulaci v oblasti odměňování managementu bank a ostatních finančních institucí, kdy nová regulatorní pravidla jsou finanční instituce povinni podle autorky dodržovat již od ledna roku 2011.

2.6.1 Basel III

Koncept Basel III přichází jako reakce na finanční krizi, která započala v USA v roce 2008. Basel III má zabránit podle Laušmanové (2011) opakované ztrátě důvěry v bankovní systém, opakovanému zachraňování bank, ale také samotných států před jejich krachem. Jak je možné pozorovat ve všech mediálních prostředcích, ani po šesti letech od vypuknutí krize se zatím nepodařilo v některých zemích najít lék, který by oživil jejich důvěru i ekonomickou situaci (jako příklad je možné uvést Řecko či Španělsko).

Cílem Basel III jsou podle Tomšíka (2011) následující body:

- vytvoření silného a odolného bankovního systému, který bude základem udržitelného ekonomického růstu;
- bankovní sektor již nemá přenášet nastalé šoky, nýbrž by měl tyto šoky absorbovat;
- měl by zmenšovat selhání trhu (market failures), která byla odhalena díky vzniku finanční krize (procykličnost, leverage, likvidita);
- nová opatření by se neměla zaměřovat pouze na mikro obezřetnost, ale i na oblast makro obezřetnosti.

Laušmanová (2011) vidí jako hlavní cíl zavedení Basel III ve zpřísnění požadavků na kapitálovou přiměřenost bank a tím zlepšení odolnosti bank proti případným krizovým situacím a také na zpřísnění požadavků kvalitativních prvků řízení bank.

S implementací Basel III do bankovního sektoru se mění i některé legislativní oblasti v České republice:

- Vláda České republiky před koncem roku 2010 schválila návrh zákona, který podle Ministerstva financí (2010) mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu a zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Návrh zákona vznikl podle Ministerstva financí (2010) na základě nutnosti transponovat novely směrnice Evropského parlamentu a Rady EU, která je označována jako CRD (Capital Requirements Directive). Tyto novely vznikly jako reakce na finanční krizi a obsahují opatření, která byla nutná implementovat do české legislativy. Ministerstvo financí (2010) uvádí, že nejdůležitější změna, kterou novely přinesly, byla v oblasti posílení spolupráce mezi dohledovými orgány převážně nad konsolidačními celky;
- transpozice novely CRD bude provedena také novelou Vyhlášky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů;
- v červenci roku 2014 byl prezidentem České republiky podepsán zákon, kterým jsou podle Ministerstva financí (2014) transponovány novely směrnice CRDIV a nařízení CRR (Capital Requirements Regulation) Evropského parlamentu a Rady EU o kapitálových požadavcích do zákonů České republiky, týkajících se finančního sektoru.

Basel III podle Tomšíka (2011) upravuje následující oblasti:

- kapitál a ukazatel kapitálové přiměřenosti;
- procykličnost;
- externí rating (snižuje se závislost na externím ratingu);
- riziko protistrany;
- pákový poměr;
- riziko likvidity.

Jak uvádí Tomšík (2011), některé výše zmíněné ukazatele či oblasti se buď v rámci konceptu Basel III jen upravují anebo jsou do něj úplně nově implementovány.

Co se týče kapitálu a kapitálové přiměřenosti, rozděluje Laušmanová (2011) kapitálové zdroje pro krytí rizik na složku Tier 1, což je původní kapitál a na dodatkový kapitál, který má formu podřízeného dluhu sloužícího k případnému krytí dalších ztrát.

Jak už bylo v diplomové práci několikrát zmíněno, aktuálně je ČNB vyžadována výše kapitálové přiměřenosti u bank na minimální hranici 8%. Nicméně pravděpodobně v souvislosti s přípravou implementace Basel III, vyžaduje ČNB od velkých bank minimální výši kapitálové přiměřenosti na úrovni 11% (ČNB, 2014).

Jak uvádí Laušmanová (2011), výkonnost bank by se měla nově hodnotit pomocí rizikově očištěných výsledků, tedy například podle dvou ukazatelů, kdy jeden ukazatel by ukazoval podíl mezi ziskem a potřebným kapitálem k pokrytí rizik (např. RAROC) a druhý ukazatel by byl ukazatel EVA, který zobrazuje zisk po odečtení potřebných nákladů na kapitál. Oba ukazatele jsou podle autorky velmi důležití v oblasti odměňování v rámci nové regulace. Odměny manažerům by měly být, jak uvádí autorka, rozdělovány nejen na základě jejich výkonosti, ale je také potřebné zohlednit i rizikovost jejich aktivit. Tato pravidla by měla být zavedena a sloužit jako prevence proti vystavování se nadměrnému působení rizik.

Vyhodnocení hospodaření, plánů, ale i například investic, je možné hodnotit podle tzv. magického trojúhelníku, jehož tři vrcholy, které tvoří zisk, likvidita a riziko, by měly být v rovnováze. Tyto tři oblasti zmiňuje i Basel III:

- zisk (kapitál) udává výši očekávaného výnosu, případně výši bilanční sumy kapitálu nebo výši dividend;
- v rámci likvidity jsou v Basel III sledovány dva ukazatelé. Jedná se o ukazatel likvidního krytí, Liquidity Coverage Ratio (dále jen LCR), který podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) ukazuje nebo zajišťuje úroveň krátkodobé likvidity banky. Cílem tohoto ukazatele je, jak uvádí stejný zdroj, aby banky držely dostatečné množství vysoce likvidních a kvalitních aktiv tak, aby byly schopné v rámci horizontu 30 kalendářních dní v průběhu krizového scénáře, uspokojit likvidní potřeby. Krizový scénář je podle stejného zdroje určován regulátorem, přičemž hranice 30 dnů je nejnižší možnou, kterou budou muset banky splnit. V průběhu těchto následujících 30 dní, musí banky disponovat dostatečným množstvím vysoce likvidních aktiv, které bude větší, než jejich očekávané čisté výdaje, tj. rozdíl mezi peněžními výdaji a příjmy (Basel Committee on Banking Supervision, 2010). Druhým ukazatelem likvidity, který bude nově zaveden v rámci Basel III je podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) ukazatel čistého stabilního financování, Net Stable Funding Ratio (dále jen NSFR). Tento ukazatel nahrazuje Loans to Deposits ratio a na rozdíl od ukazatele LCR má za úkol podle stejného zdroje zabezpečit střednědobou a dlouhodobou likviditu bank. Banky tak budou muset držet podle stejného zdroje likvidní aktiva v takové výši, aby si zajistily dostatek likvidity minimálně na 1 rok pro financování svých aktivit. Bude vyžadováno, aby banky držely dostatek stabilních zdrojů např. ve formě kapitálu (Basel Committee on Banking Supervision, 2010). Finanční krize poukázala na nedostatky v řízení likvidity bank. Basilejský výbor si tak od zavedení těchto dvou ukazatelů slibuje stabilnější bankovní prostředí, kdy banky budou muset držet dostatečné množství vysoce likvidních aktiv, které budou moci rychle přeměnit na peněžní prostředky a budou tak schopné pokrýt své peněžní výdaje (Basel Committee on Banking Supervision, 2010). Jak uvádí Tomšík (2011), pravidla pro likviditu by se měla již od roku 2013 monitorovat a k plné implementaci by mělo dojít v roce 2015;

- riziko a rozčlenění na jeho tři části zůstává podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) stejné jako v případě Basel II – rozlišuje se tedy riziko úvěrové, tržní a operační.

Se zavedením konceptu Basel III se mění i důležité oblasti v případě regulatorního kapitálu a kapitálové přiměřenosti bank. Vznikem Basel III se podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) mění definice regulatorního kapitálu, a tudíž dochází ke změně v jeho struktuře. Hlavní důraz je kladen na složku regulatorního kapitálu Tier 1, která představuje jeho nejkvalitnější součást. Nově se bude podle Basel III regulatorní kapitál skládat z těchto složek (Basel Committee on Banking Supervision, 2010):

- Tier 1 kapitál (going - concern capital);
  a) Common Equity Tier 1
  b) Dodatečný (Additional) Tier 1
- Tier 2 kapitál (gone – concern capital).

Oproti předešlým Basilejským dohodám tak zaniká složka regulatorního kapitálu Tier 3. Výše celkového regulatorního kapitálu se podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) nemění a zůstává tak na úrovni 8%. Jak uvádí stejný zdroj, výše Common Equity Tier 1 se bude pohybovat na úrovni minimálně 4,5% rizikově vážených aktiv. Celkový Tier 1 pak banky budou muset udržovat na úrovni minimálně 6% rizikově vážených aktiv (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Část regulatorního kapitálu Common Equity Tier 1 bude zahrnovat tyto složky (Basel Committee on Banking Supervision, 2010) :

- kmenové akcie vydané bankou;
- emisní ážio z kmenových akcií;
- nerozdělený zisk;
- ostatní příjmy a rezervy;
- menšinové podíly, které splňují kritéria pro zařazení do kapitálu Tier 1;
- regulační úpravy využívané při výpočtu kapitálu Tier 1.

Dodatečný kapitál Tier 1 se bude skládat z následujících položek (Basel Committee on Banking Supervision, 2010):

- nástroje vydané bankou, které splňují kritéria pro to, aby byly zařazeny do vedlejšího kapitálu Tier 1;
- emisní ážio vyplývající z emise nástrojů zahrnutých do dodatečného kapitálu Tier 1;
- menšinové podíly, které splňují kritéria pro zařazení do dodatečného kapitálu Tier 1 a nejsou zahrnuty do kmenového kapitálu Tier 1;
- regulační úpravy využívané při výpočtu dodatečného kapitálu Tier 1.

Složky kapitálu Tier 2 jsou velmi podobné složkám Tier 1, jen jsou v tomto kapitálu podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) zahrnuty nástroje, které splňují kritéria pro zařazení do složky regulatorního kapitálu Tier 2. Oproti Tier 1 je zde však navíc jedna složka kapitálu Tier 2, která zahrnuje některá ustanovení k úvěrům (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Další novinkou konceptu Basel III v oblasti kapitálu bank, je podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) vytvoření tzv. kapitálových polštářů (capital buffers). Jak uvádí stejný zdroj, jedná se o dodatečné kapitálové rezervy, které budou muset banky nově povinně vytvářet.

Basel III rozeznává dva kapitálové polštáře a to Capital conservation buffer (kapitálový ochranný polštář) a Counter – cyclical buffer (proti-cyklický polštář), (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Capital conservation buffer

Capital conservation buffer je podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) vytvářen jako rezerva pro horší časy. Banky by si měly podle stejného zdroje vytvářet kapitálové rezervy v takové míře, aby byly schopny těmito rezervami pokrýt případné ztráty. Stejný zdroj dále uvádí, že rezerva ve formě kapitálového polštáře má zabránit tomu, aby banky musely v případě uhrazení ztráty porušit požadavek minimálního kapitálového požadavku. Jde tedy o tzv. bezpečné pásmo nad kapitálovými požadavky bank (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Counter – cyclical buffer

Ztráty v bankovním sektoru mohou být značné, pokud jim např. předchází poskytnutí velkého množství úvěrů. Takto velké ztráty mohou způsobit destabilizaci bankovního sektoru a vzniká tak začarovaný kruh, kdy se problémy ve finančním sektoru mohou podílet na poklesu reálné ekonomiky a tento pokles se zpětně promítne do bankovního sektoru. Tyto interakce tak výrazně zvyšují potřebu vytváření dostatečného množství kapitálu v období, kdy velmi rychle rostou rizika v rámci celého systému. Úkolem proti-cyklického polštáře tak bude v případě nastání krizové situace absorbovat ztráty, které podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) následkem krize bance vzniknou a nenechat klesnout kapitálovou přiměřenost banky pod vyžadovanou minimální úroveň. Se zavedením tohoto polštáře také souvisí změny v regulaci vyplácení odměn managementu a dividend, kdy v případě nepříznivé finanční situace banky bude vyplácení odměn a dividend podle stejného zdroje zakázáno. Vyplácení odměn, dividend a jiných bonusů působí procyklicky a nadále banku oslabuje (Basel Committee on Banking Supervision, 2010).

Podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) bude náběh (výše) Capital conservation buffer probíhat následovně:

- od roku 2016 ve výši 0,625% RVA;
- od roku 2017 ve výši 1,25% RVA;
- od roku 2018 ve výši 1,875% RVA;
- od roku 2019 ve výši 2,5% RVA.

Náběh Counter – cyclical buffer je podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) již platný od 1.1.2014, kdy se jeho konečná výše bude pohybovat mezi 0 – 2,5%. Přesná výše bude podle stejného zdroje stanovena regulátorem.

Následující obrázek číslo 2 uvádí kapitálovou přiměřenost podle Basel III a její jednotlivé složky.

Obrázek 2: Kapitálová přiměřenost podle Basel III

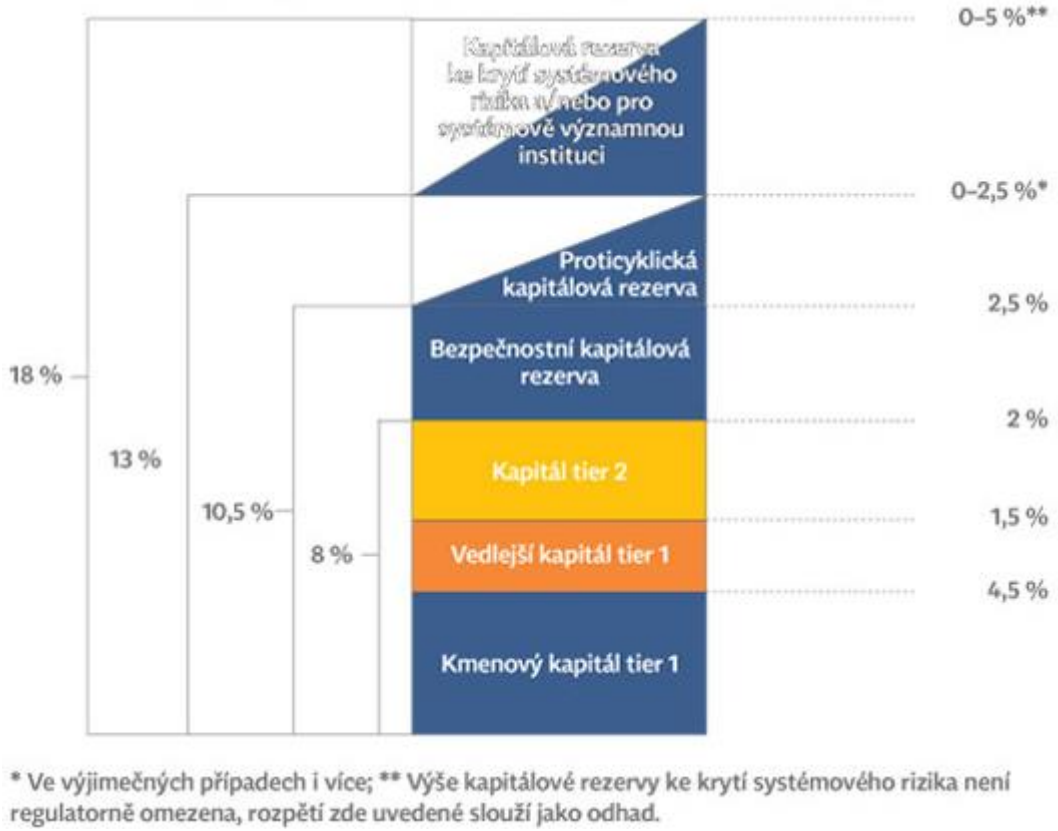

Zdroj: ČNB in Sůvová (2013) – Co jsou a co přinesou bankám kapitálové rezervy?

Dopad nových regulatorních pravidel v oblasti kapitálové přiměřenosti je zatím velmi těžké odhadnout. Nicméně budou určitě pro banky znamenat vyšší nároky na rizikové řízení, na včasnou identifikaci rizik a lepší znalost rizik, se kterými se mohou potkat. S tímto faktem bude také souviset zvýšení nákladů bank na řízení rizik, ale na druhou stranu také větší obezřetnost při poskytování úvěrů, kdy budou banky dbát na kvalitnější prověřování bonity svých klientů.

Podle Laušmanové (2011) by se měla výše kapitálové přiměřenosti pomalu zvyšovat na 10,5% a k počátku roku 2019 by měla dosáhnout výše 13%. Aktuálně by banky v České republice neměly mít problém s takto vysokou kapitálovou přiměřeností, neboť podle údajů ČNB (2014) dosahuje kapitálová přiměřenost českých bank výše kolem 17%.

Jiným novým ukazatel v rámci Basel III je podle Basel Committee on Banking Supervision (2010) tzv. pákový poměr (leverage ratio). Jde o ukazatel, který by měl podle stejného zdroje zabránit nadměrnému zadlužování bank. Jednou z příčin finanční krize totiž bylo podle Revendy et al. (2012) nadměrné zadlužení bank u rozvahových i podrozvahových operací. Jan uvádí Basel Committee on Banking Supervision (2010), výpočet pákového poměru je dán podílem vlastního kapitálu banky na jejích celkových aktivech. Vlastním kapitálem je v tomto případě myšlena část regulatorního kapitálu Tier 1. Jde o ne-rizikový ukazatel, který je podle stejného zdroje založen pro posuzování stability banky. Minimální hodnota tohoto ukazatele je předběžně stanovena na 3% (Basel Committee on Banking Supervision, 2010). Podle Tomšíka (2011) monitorování ukazatele pákového poměru již probíhá od roku 2013 a končit by mělo v roce 2017.

Na základě monitorování se vyhodnotí, zda je navrhovaný limit 3% dostačující. Povinně pak bude muset být podle autora plněn všemi bankami počátkem roku 2018.

2.7 Finanční krize a kapitálová přiměřenost českých bank

Finanční krizi zapříčinilo podle Singera (2009), který byl v roce 2009 viceguvernérem ČNB a nyní působí jako guvernér ČNB, mnoho faktorů. Jednalo se podle autora jednak o uvolnění měnové politiky, nashromáždění špatných úvěrů, finanční inovace, podcenění rizik, ale i například selhání finančních dohledů či politické zájmy. Jak uvádí autor, krize započala nejdříve ve finančním sektoru vyspělých ekonomik a až poté se její následky přenesly do reálné ekonomiky. Centrální banky a vlády tak začaly se záchrannými a stabilizačními opatřeními v tomto pořadí a pro převážnou většinu zemí byla nebo stále ještě je podle autora tato krize krizí „dovezenou".

Podle Singera (2009) existuje mnoho názorů, jak se co nejlépe, s co nejmenšími náklady a dopady do ekonomiky z krize dostat. Jednou z možností jsou, jak uvádí autor, státní zásahy, kdy ale jejich nadměrné množství může způsobit zvyšující se morální hazard systémově významných subjektů. Masivní peněžní injekce pak mohou zase vyvolat inflaci. Je proto důležité zvolit správnou cestu „vyléčení" krize, neboť její nesprávné léčení a rizika s ním spojená, mohou být leckdy srovnatelná s riziky krize samotné (Singer, 2009).

Singer (2009) proto uvádí dvě cesty vedoucí k „vyléčení" krize a to buď cestu dlouhou a obtížnou anebo cestu krátkou a „snadnou". Krátkou a „snadnou" cestu však pan Singer (2009) nedoporučuje, neboť ta je většinou podnícena politickými tlaky, kdy jde pouze o krátkodobý politický zájem o oživení ekonomiky, který může převážit zájem dlouhodobý a to takový, aby byly zdravé ekonomiky. Je tedy lepší zvolit cestu delší a to z toho důvodu, že většinou finanční krize bývají větší než krize „obyčejné", dále může existovat ještě mnoho neodkrytých problémů, o kterých nikdo neví a v neposlední řadě je vhodné zvolit tuto cestu proto, že předchozí přehřívání ekonomik bylo dlouhodobé (Singer, 2009).

Oblastí, které zasáhla finanční krize v bankovním sektoru je řada. Jedná se o likviditu bank, ziskovost bank, poskytování úvěrů, apod. Jelikož je téma diplomové práce i tato subkapitola zaměřená na kapitálovou přiměřenost českých bank, bude zde podrobněji rozebrána právě tato oblast.

Níže zobrazený graf číslo 1 ukazuje, jak se postupně od roku 2006 do počátku roku 2009 vyvíjela kapitálová přiměřenost českých bank. Červené sloupce udávají celkovou výši kapitálu a kapitálové požadavky k jednotlivým typům rizik. Všechny sloupce se vztahují k levé ose grafu a jsou zobrazeny v miliardách Kč. Celková kapitálová přiměřenost českých bank v tomto období je vyobrazena pomocí fialové linky a část regulatorního kapitálu Tier 1 linkou zelenou. Oba tyto ukazatele jsou v grafu uváděny v procentech a jejich výši udává pravá osa grafu.

Graf 1: Kapitál a kapitálové požadavky českých bank (v mld. Kč, %)

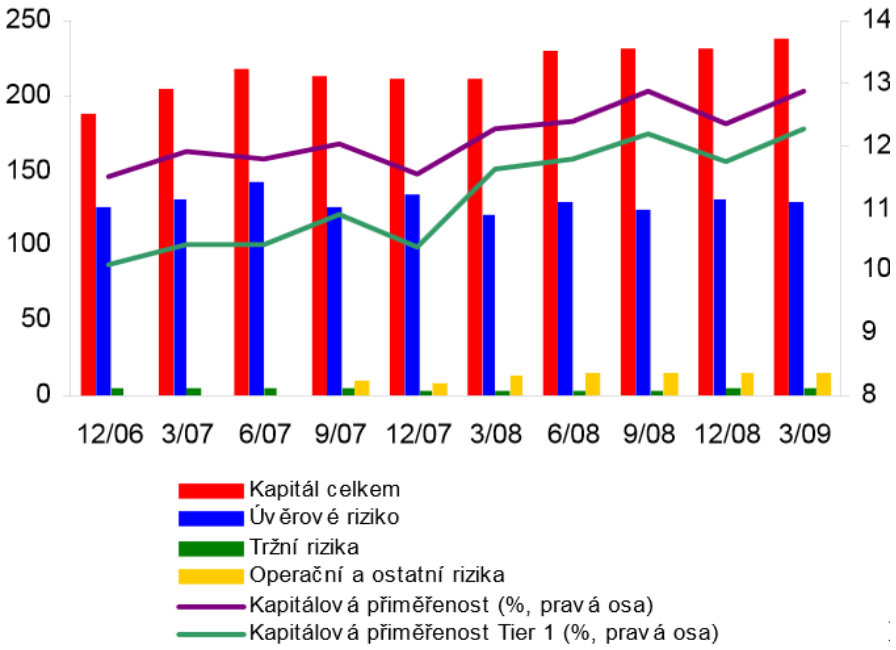

Zdroj: ČNB (2009)

Jak je možné z grafu pozorovat, kapitálová přiměřenost českých bank velmi značně překračovala ve sledovaném období požadovanou 8% minimální hranici tohoto ukazatele jak před finanční krizí, tak i během ní. Toto platí i aktuálně, banky podle ČNB (2014) stále drží kapitálové požadavky na velmi vysoké úrovni. V grafu je také možné spatřit, že pravidelně mírně rostou kapitálové požadavky k jednotlivým rizikům i celkový kapitál. Jak uvádí Singer (2009), je to znakem toho, že jsou české banky dostatečně kapitalizovány.

Následující graf číslo 2 představuje vývoj kapitálového poměru (kapitál/celková aktiva) českých a zahraničních bank.

Graf 2: Vývoj kapitálového poměru českých a zahraničních bank (v %)

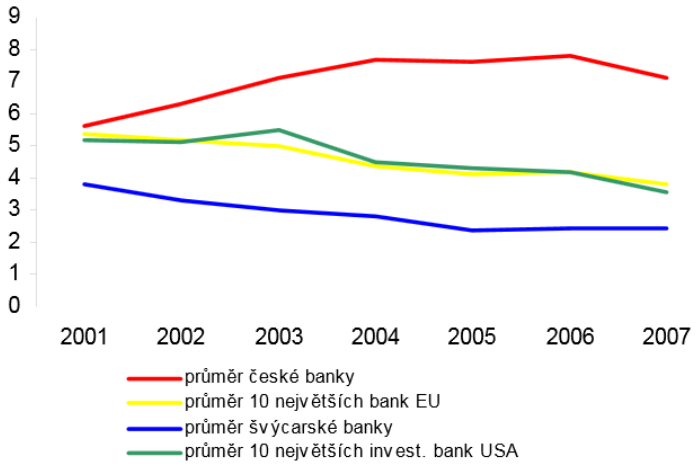

Zdroj: ČNB (2009)

Výše uvedený graf číslo 2 ukazuje, že byly podle Singera (2009) české banky a jejich management na rozdíl od bank ostatních států ve vyobrazeném období velmi konzervativní. Platí to ale i aktuálně. Jelikož jsou české banky podle ČNB (2014) dostatečně kapitálově vybaveny a převyšují minimální požadovanou hranici kapitálového požadavku, lze označit český bankovní sektor za stabilní a důvěryhodný.

S oblastí kapitálové přiměřenosti souvisí také podíl nesplacených úvěrů. Singer (2009) ale uvádí, že v České republice je oproti jiným zemím tento podíl poměrně nízký. Jak uvádí Singer (2009), je to dáno také tím, že tu existuje značný vliv české koruny, je zde tedy malý počet úvěrů poskytovaných v zahraniční měně a tím pádem i poměrně redukované měnové riziko.

ČNB provedla podle Singera (2009) konkrétní zásahy v oblasti kapitálové přiměřenosti bank tím způsobem, že začala zátěžově (stresově) testovat banky. K testování sloužily, jak uvádí autor, tři scénáře: „Evropa v recesi“, „Nervozita trhů“, „Ekonomická deprese“, které byly definovány vývojem klíčových ukazatelů (HDP, inflace, měnový kurz, úrokové sazby). Jednotlivé šoky měly podle autora trvat jeden rok. Po skončení testování a provedení veškerých jeho analýz ČNB usoudila, že by bankovní sektor jako celek podle autora odolal všem šokům ve všech třech alternativních scénářích, ale existovaly i jednotlivé banky, jejichž kapitálová přiměřenost by po testu klesla pod minimální povolenou hranici. Následující graf číslo 3 znázorňuje výsledky makrozátěžového testu v případě všech tří scénářů. Je vidět, že všechny tři scénáře by měly za následek pokles kapitálové přiměřenosti u českých bank a docházelo by k růstu podílu nesplacených úvěrů.

Graf 3: Výsledky scénářů makrozátěžového testu bank

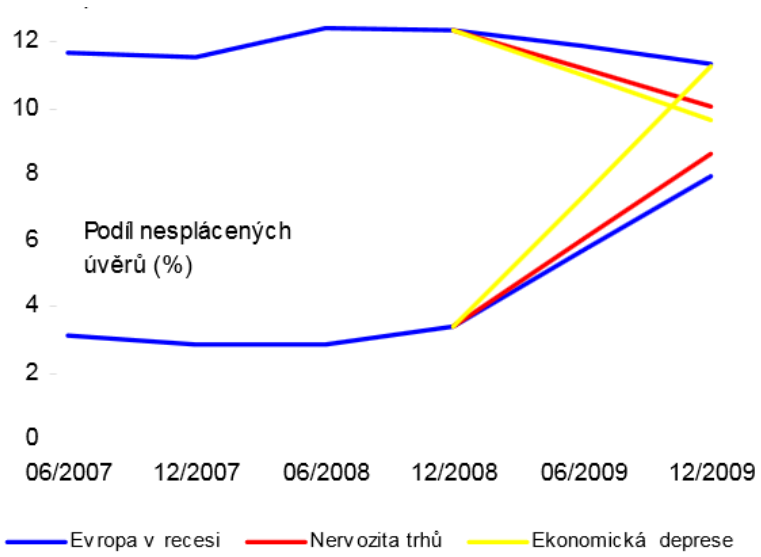

Zdroj: Singer (2009) – výpočty ČNB

3 Analytická část práce

Následující část diplomové práce se bude věnovat nejdříve obecnému zhodnocení celkového finančního „zdraví“ českého bankovního sektoru v době vypuknutí finanční krize a aktuálnímu celkovému stavu českého bankovního sektoru. Následně jsou vybrány dvě největší banky, které působí na českém trhu a to konkrétně Česká spořitelna a Komerční banka. Na nich jsou pomocí dat z výročních zpráv za roky 2007 až 2013 a s pomocí vlastních výpočtů představeny dopady finanční krize na kapitál bank a jejich kapitálovou přiměřenost, včetně připravenosti bank na přijetí nových regulatorních opatření Basel III v této oblasti.

3.1 Zhodnocení finančního zdraví českého bankovního sektoru

Tato podkapitola se bude věnovat finanční stabilitě českého bankovního sektoru v době vypuknutí finanční krize a jejího následného největšího vlivu, tedy v letech 2008 a 2009 a poté aktuální finanční stabilitě.

Finanční stabilitou nebo také „finančním zdravím“ bank, je myšleno podle ČNB fungování finančního systému bez závažných poruch či nežádoucích dopadů jak do současné, tak i do budoucí ekonomiky státu. Hodnotí se také míra odolnosti finančního sektoru proti případným šokům. Jak uvádí ČNB (2014), jakožto dohledový orgán v České republice, dohlíží na finanční stabilitu celého finančního sektoru, kdy tento dohled vykonává na základě zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB ve znění pozdějších předpisů. ČNB si tak klade za cíl zajistit finanční sektor před nežádoucími vlivy do takové míry, aby existovalo minimální riziko vzniku finanční nestability. Tento cíl je dosahován pomocí nejrůznějších nástrojů, které má ČNB k dispozici podle výše zmíněného zákona. ČNB se snaží předcházet finanční nestabilitě převážně pomocí prevence a vysoké míry informovanosti, kdy o svých aktivitách v této oblasti informuje veřejnost převážně prostřednictvím Zpráv o finanční stabilitě.

3.1.1 Finanční stabilita v letech 2008 a 2009

Globální finanční krize, která se začala nejvíce prohlubovat v roce 2008, byla podle ČNB (2009) způsobena pádem významných finančních institucí. Finanční krize však vyústila v září roku 2008, kdy padla americká investiční banka Lehman Brothers. Vlády a centrální banky v mnoha zemích musely na vznik finanční krize reagovat posílením bilanční likvidity a vytvářením opatření na udržení solventnosti klíčových finančních institucí. ČNB (2009) uvádí jako příklad nová opatření v oblasti peněžní likvidity, zvýšení pojištění vkladů, kapitálové injekce, apod. Česká republika nepotřebovala podle ČNB (2009) zavádět žádná nová opatření k udržení nebo posílení solventnosti bankovního sektoru. Jediným uvedeným novým opatřením ČNB (2009) bylo pouze zvýšení limitu pojištění vkladů. I přes globální finanční krizi si tak český bankovní sektor v průběhu roku 2008 vedl velmi dobře a podle ČNB (2009) dosáhly bankovní i nebankovní instituce na poměrně vysokou ziskovost. ČNB (2009) ale upřesňuje, že u některých významnějších subjektů na finančním trhu došlo k poklesu ziskovosti z důvodu odepsání některých rizikových aktiv. Nicméně bankovní sektor v České republice dosáhl podle údajů ČNB (2009) v roce 2008 čistého zisku 45,7 mld. Kč, což v porovnání s rokem 2007, který byl zatím co se výše zisku rekordní, znamená pokles o pouhá 3%. Hlavním důvodem tohoto malého poklesu viděla ČNB (2009) ve vysoké

rentabilitě kapitálu ve výši 21,7% a rentabilitě aktiv ve výši 1,2%. Hlavním zdrojem zisku byly pro banky rostoucí výnosy z finanční činnosti, kam patří, jak uvádí ČNB (2009), především čisté úrokové výnosy a čisté výnosy z bankovních poplatků. Na druhé straně se ale také zvýšily ztráty bank a to zejména díky znehodnocení aktiv, jenž bylo důsledkem nárůstu nesplacených úvěrů (ČNB, 2009).

Jak uvádí ČNB (2009), jako jeden z mála bankovních sektorů v Evropské unii se ten český nedostal ve 4. čtvrtletí roku 2008 do likvidních problémů. Bylo to dáno hlavně tím, že banky podle ČNB (2009) poskytovaly velmi malý podíl úvěrů v cizích měnách. Stejný zdroj dále uvádí, že úvěry domácnostem byly poskytovány vesměs pouze v domácí měně a v případě nefinančních podniků se tento podíl pohyboval v roce 2008 kolem 18%. České banky byly a nadále i jsou v této oblasti velmi konzervativní a poskytování úvěrů převážně v domácí měně tak zabraňuje závislosti bankovního sektoru na vývoji na mezibankovním trhu eur (ČNB, 2009).

Co se týče oblasti vývoje úvěrové portfolia, zaznamenal podle ČNB (2009) český bankovní sektor zpomalení růstu celkové bilanční sumy (meziročně 7,9%), nicméně toto zpomalení růstu bylo podpořeno poměrně vysokým nárůstem poskytování úvěrů reálnému sektoru. Ve srovnání s eurozónou, kde tempo růstu poskytování úvěrů radikálně kleslo až ke hranici 6% a v případě poskytování úvěrů domácnostem kleslo toto tempo počátkem roku 2009 dokonce skoro až na nulovou hodnotu, v České republice se dynamika úvěrů udržela ve výši 16,4% a to i přes znatelné zpomalení růstu (ČNB, 2009). Vývoj tempa růstu úvěrů v ČR zobrazuje následující graf číslo 4.

Graf 4: Meziroční dynamika růstu úvěrů v ČR

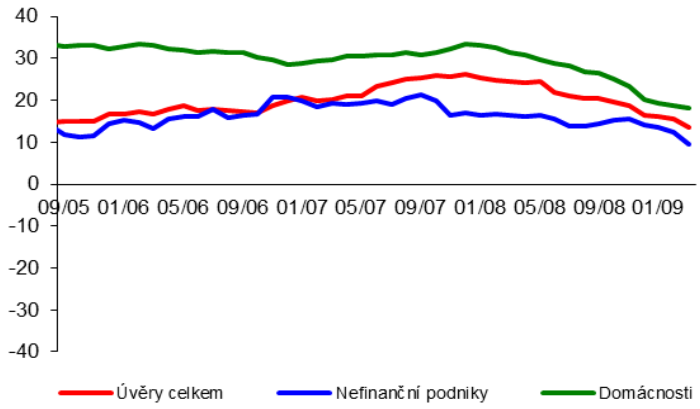

Zdroj: ČNB (2009): Zpráva o finanční stabilitě 2008-2009

Meziroční růst úvěrů, které byly poskytnuty nefinančním podnikům, se také mírně zpomalil, nicméně i tak se na konci roku 2008 pohyboval podle údajů ČNB (2009) na úrovni 14%, k 1. čtvrtletí roku 2009 pak dále poklesnul na 12%. I přesto byl tento pokles ve srovnání s eurozónou minimální a to převážně díky depreciaci domácí měny, která zapříčinila nárůst stavu existujících úvěrů v cizích měnách (ČNB, 2009).

Ani sektoru domácností se nevyhnulo meziroční zpomalení růstu poskytovaných úvěrů, zejména obyvatelstvu. Během roku 2008 zaznamenala ČNB (2009) pokles poskytovaných úvěrů o 10% a to na hranici 21% v prosinci stejného roku. V 1. čtvrtletí

roku 2009 nadále pokračoval podle ČNB (2009) pokles poskytování úvěrů a to na 19%. To, že vůbec v období finanční krize rostly úvěry domácnostem, bylo dáno podle ČNB (2009) převážně tím, že si obyvatelstvo celkem hojně půjčovalo na bydlení (nárůst v roce 2008 o 20%, v roce 2009 růst o 18%). Tempo růstu spotřebitelských úvěrů v roce 2008 pokleslo zhruba na 23%, v březnu roku 2009 pak ještě o trochu více na hranici 20% (ČNB, 2009).

Důsledkem finanční krize byl samozřejmě i nepříznivý ekonomický vývoj, který měl za následek nárůst nesplacených úvěrů jak ze stran nefinančních podniků, tak i domácností. Nárůst podílu nesplacených úvěrů na celkových úvěrech se v průběhu roku 2008 neustále zvyšoval, až ke konci roku tento podíl dosáhl podle údajů ČNB (2009) výše 3,2%, v březnu roku 2009 se pak tento podíl navýšil na 3,8%. V nejvíce zastoupených úvěrech obyvatelstvu, tedy v úvěrech na bydlení, byl zaznamenán velmi mírný nárůst podílu nesplacených úvěrů a to od roku 2007, kdy byl tento podíl 1,5% a jeho výše vzrostla na 1,8% v březnu roku 2009 (ČNB, 2009). Vývoj podílu nesplacených úvěrů představuje následující graf číslo 5.

Graf 5: Vývoj podílu nesplacených úvěrů v ČR

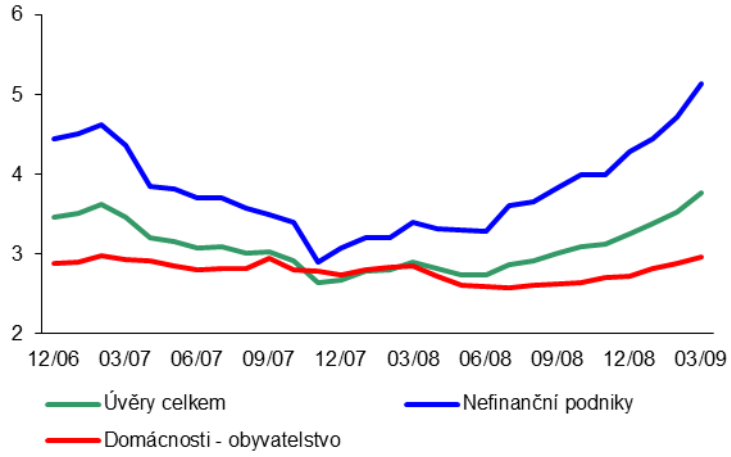

Zdroj: ČNB (2009): Zpráva o finanční stabilitě 2008-2009

V oblasti kapitálové přiměřenosti nedošlo následkem finanční krize k výraznějším problémům, neboť český bankovní sektor zůstával i v letech 2008 a 2009 dostatečně kapitalizován. Kapitálová přiměřenost dosahovala podle ČNB (2009) na konci roku 2008 výše 12,3%, počátkem roku 2009 se dokonce mírně zvýšila na 12,9%. Kapitálová přiměřenost pro část regulatorního kapitálu Tier 1 dosáhla podle ČNB (2009) v roce 2008 výše 11,8%, začátkem roku 2009 pak výše 12,3%. Nárůst obou ukazatelů zdůvodňuje ČNB (2009) zejména díky vysoké tvorbě zisku v předešlých letech, také díky navýšení kapitálů bank a postupným přechodem na koncept Basel II, který dával možnost bankám stanovit nižší kapitálový požadavek k úvěrovému riziku díky jeho přesnějšímu ocenění. ČNB se také velmi soustředila na úroveň výše kapitálové přiměřenosti Tier 1, kdy za bezpečnou výši tohoto ukazatele se považuje minimální hranice 10%. Český bankovní sektor bez problému tuto hranici splňoval (ČNB, 2009).

Zejména u menších ekonomik s rychle rostoucím finančním sektorem se pozornost zaměřuje i na tzv. kapitálový poměr, který podle ČNB (2009) představuje poměr kapitálu vůči aktivům bank. Bankovní sektor ČR se v tomto ohledu jeví jako velmi

konzervativní v porovnání se zahraničím. Stejný zdroj uvádí, že v roce 2007, kdy ještě nebyly zavedeny protikrizové opatření v rámci navyšování kapitálu bank, se tento podíl průměrně pohyboval u největších bank ve výši 6,8%, což je výrazně vyšší podíl než u jiných evropských bank. V roce 2008, po zavedení opatření se tento poměr zvýšil na 8,3% (ČNB, 2009).

V oblasti likvidity zůstávají banky podle vyjádření ČNB (2009) velmi likvidní, neboť se základní likvidní poměry v průběhu roku 2008 a začátkem roku 2009 nijak výrazně neměnily. Začátkem roku 2009 dosahovala rychle likvidní aktiva na celkových aktivech podílu 25%, který je považován za přijatelný (ČNB, 2009).

Pro komplexnější zhodnocení finančního zdraví bankovního sektoru se využívá tzv. index finančního zdraví. Tento index v roce 2008 a počátkem roku 2009 vykazoval podle ČNB (2009) obdobné hodnoty jako v roce 2007, tedy před vypuknutím finanční krize. Nárůst nesplacených úvěrů, mírný pokles ziskovosti a mírně horší indikátory likvidního, úrokového a měnového rizika, byly kompenzovány vyšší mírou kapitálové přiměřenosti (ČNB, 2009).

3.1.2 Finanční stabilita v letech 2013 a 2014

Vývoj v bankovním sektoru byl v roce 2013 převážně pozitivní. Banky zvýšily kapitálovou přiměřenost, udržují relativně vysokou ziskovost i přes meziroční pokles zisků a jsou celkově dobře připravené na přijetí nových regulatorních pravidel konceptu Basel III (ČNB, 2014).

I v roce 2013 pokračoval ekonomický pokles započatý finanční krizí v roce 2008. Přesto ale finanční sektor dokázal zvýšit své bilanční sumy. Meziroční nárůst činil podle ČNB (2014) 7%. Bankovní sektor, který tvoří největší zastoupení ve finančním sektoru, zaznamenal dokonce největší meziroční nárůst bilanční sumy a to podle údajů ČNB (2014) o více než 500 mld. Kč. Tento růst však lze z větší míry přičíst intervenci ze strany ČNB, která nastala v listopadu roku 2013 a také sloučení slovenské a české UniCredit Bank (ČNB, 2014).

Podíl nesplacených úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých bankami se v průběhu roku 2013 nepatrně snížil a ke konci roku dosáhl podle ČNB (2014) úrovně 5,5%. Pokles tohoto podílu zaznamenaly podle vyjádření ČNB (2014) úvěry poskytnuté jak sektoru domácností, tak i nefinančním podnikům. Podíly nesplacených úvěrů v roce 2013 dosáhly podle stejného zdroje 5% u domácností, resp. 7,2% u nefinančních podniků. Pokles podílu nesplacených úvěrů byl dán podle stejného zdroje v první polovině roku nárůstem poskytnutých úvěrů, zatím co v druhé půli roku byl hlavním důvodem poklesu absolutní pokles objemu nesplacených úvěrů. Avšak tento pozitivní vývoj zastiňuje fakt, že se každoročně zařazuje čím dál více úvěrů do nejhorší kategorie, tzv. ztrátové. Ze všech úvěrů v selhání bylo ke konci roku 2013 60% zařazeno do ztrátové kategorie (ČNB, 2014).

Co se týče oblasti kapitálové přiměřenosti, bankovní sektor zůstává stále velmi dobře kapitálově vybaven. Kapitálová přiměřenost Tier 1 vrostla u bank podle ČNB (2014) v průběhu roku 2013 na 16,9% a všechny banky také drží minimální hranici 8% kapitálové přiměřenosti Tier 1, která je téměř identická s nově požadovaným kmenovým kapitálem Tier 1 – Common Equity Tier 1.

Nová kapitálová pravidla, která jsou dána směrnicí CRD IV, bankovní sektor splňuje i s dostatečnou rezervou. Projevuje se to převážně díky tomu, že banky reprezentující více než 83% aktiv bankovního sektoru měly podle ČNB (2014) kapitálovou přiměřenost Tier 1 vyšší než 15% (ČNB, 2014).

Jak uvádí ČNB (2014), v roce 2013 i nyní, pokračuje trend ve snižování rizikových vah. Tento trend však může mít i podle ČNB (2014) dopad do výpočtu kapitálové přiměřenosti, neboť navýšení kapitálové přiměřenosti nemusí nutně znamenat odpovídající navýšení kapitálu. ČNB (2014) uvádí jako příklad rok 2012, kdy kapitálová přiměřenost bankovního sektoru vzrostla, ačkoliv celková hodnota kapitálu poklesla. Vývoj kapitálové přiměřenosti znázorňuje následující graf číslo 6.

Graf 6: Vývoj kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru

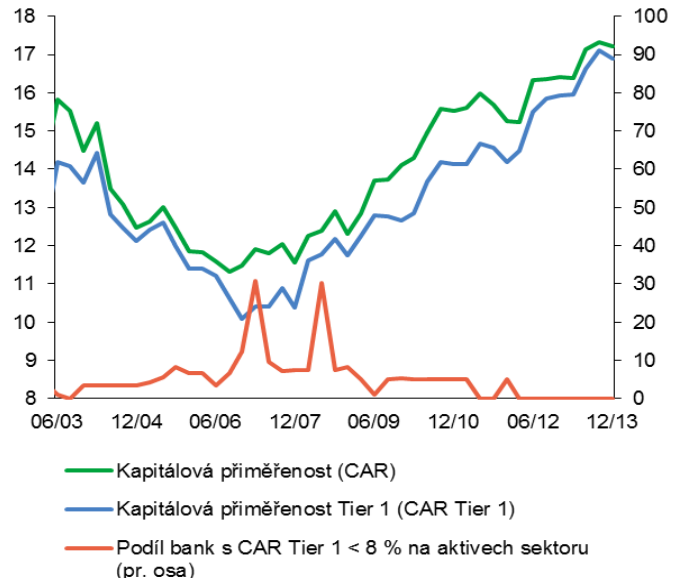

Zdroj: ČNB (2014): Zpráva o finanční stabilitě 2013-2014

Aby se očistil vliv rizikově vážených aktiv, lze podle ČNB (2014) nahlížet na kapitálovou přiměřenost alternativně a s využitím tzv. pákového poměru (leverage ratio). Při výpočtu kapitálové přiměřenosti se tak nepočítá poměr kapitálu k rizikově váženým aktivům, ale naopak, jak uvádí ČNB (2014), k rizikově neváženým aktivům. Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, v konceptu Basel III se počítá se zavedením limitu pákového poměru v předběžné výši 3%. Aktuálně české banky tento limit splňují a podle údajů z ČNB (2014) se dokonce pákový poměr bankovního sektoru pohybuje kolem hranice 7,7%. Pákový poměr zde podle ČNB (2014) představuje podíl kapitálu Tier 1 k rizikově neváženým aktivům. Ačkoliv většina bank splňuje hranici 3%, panuje podle ČNB (2014) mezi bankami výrazná heterogenita, kdy se některé banky nachází velmi blízko zmiňované hranici a jedna banka dokonce pod ní. Na tyto banky tak bude nejspíše vyvíjen tlak ze strany ČNB, aby navýšily množství kapitálu anebo upravily své bilance.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že jsou české banky dostatečně kapitalizované jak z pohledu kapitálové přiměřenosti, tak i z pohledu pákového poměru a jsou tedy připravené na zavedení přísnějších kapitálových pravidel, jež jsou součástí konceptu Basel III.

Český bankovní sektor zůstává i v letech 2013 a 2014 nadále ziskový a podle údajů ČNB (2014) výrazně převyšuje v této oblasti průměr ostatních bankovních sektorů

eurozóny. Tuto výraznou pozici si udržuje i přesto, že českému bankovnímu sektoru podle ČNB (2014) poklesla výše zisku meziročně o 4,5%. Důvodem poklesu zisku je pokles úrokových zisků díky nízkým úrokovým sazbám. Úrokové zisky tvoří významný podíl v celkovém zisku bank. I přes mírný pokles úrokových sazeb z vkladů, došlo podle ČNB (2014) k celkovému nárůstu vkladů u bank oproti roku 2012 o 190 mld. Kč.

Oblast likvidity je v českém bankovním sektoru také dlouhodobě stabilní a banky tak udržují potřebný likvidní polštář. Podle vyjádření ČNB (2014) je to dáno přebytkem klientských vkladů v bankách nad poskytnutými klientskými úvěry. Tento poměr podle ČNB (2014) dosahoval ke konci roku 130%. Likvidní přebytky jsou, jak uvádí ČNB (2014), velmi důležité pro držbu likvidních aktiv, působí na ně pozitivně a díky tomu se za poslední tři roky jejich podíl v bankovní bilanci neustále zvyšoval. Tato velmi dobrá likvidní pozice českých bank tak napomáhá podle stejného zdroje bezproblémovému plnění nových likvidních opatření podle nově platné bankovní regulace CRR.

Následující část diplomové práce se zaměří na vliv finanční krize do oblasti kapitálové přiměřenosti u vybraných českých bank.

3.2 Představení vybraných bank působících na českém trhu

Tato část diplomové práce se bude věnovat dvěma vybraným bankám působících na českém trhu. Na základě jimi poskytovaných údajů ve výročních zprávách, bude zaměřena pozornost na vývoj jejich kapitálové přiměřenosti a příčiny jejího vývoje v souvislosti se vznikem finanční krize. Jelikož největší banky na českém trhu poskytují nejvíce podrobných informací ve svých výročních zprávách, byly pro analýzu vybrány Česká spořitelna a Komerční banka, které patří mezi největší banky v České republice.

3.2.1 Česká spořitelna, a.s.

Historie České spořitelny spadá až do roku 1825, kdy byla založena jakožto první spořitelní instituce na území dnešní České republiky (ČS, 2014). Již delší dobu si drží první místo mezi bankami působícími na českém trhu, je zde tedy největší českou bankou s více než 5 miliony svých klientů (ČS, 2014). Její služby jsou využívány jak občany, malými a středními firmami, tak i velkými korporacemi, kdy své služby poskytuje i na finančních trzích (ČS, 2014).

V roce 2000 se Česká spořitelna stala součástí skupiny Erste Group, která patří se svými téměř 16,4 milióny klienty k předním bankovním skupinám v oblasti poskytování finančních služeb ve střední a východní Evropě (ČS, 2014). V roce 2001 Česká spořitelna úspěšně dokončila transformaci, jež se zaměřovala na zlepšení klíčových oblastí banky a neustále tak pokračuje ve zlepšování a zkvalitňování svých služeb takovým způsobem, aby byli klienti co nejvíce spokojeni (ČS, 2014).

Erste Group vznikla v roce 1819 v Rakousku, jakožto první Rakouská spořící banka (Erste Group, 2014). V roce 1997 Erste Group rozšířila svou strategii a rozhodla se expandovat svou retailovou činnost do střední a východní Evropy (Erste Group, 2014).

3.2.2 Komerční banka, a.s.

Komerční banka byla založena roku 1990 jako státní instituce (KB, 2014). Patří mezi největší banky působící na českém trhu, kdy její služby využívá kolem 1,3 milionů klientů (KB, 2014).

Nicméně předních příček dosahuje i ve střední a východní Evropě (KB, 2014). Komerční banka je bankou universální s nabídkou širokých služeb v retailovém, podnikovém, ale i v investičním bankovnictví (KB, 2014).

Komerční banka je mateřskou společností Skupiny KB a od roku 2001 je součástí významné skupiny Société Générale (KB, 2014). Tento významný krok znamenal pro banku rozšíření svých aktiv a nabízených služeb individuálním zákazníkům a podnikatelům (KB, 2014). Předtím se totiž banka soustředila převážně na poskytování služeb municipalitám a podnikům, kde měla a současně i má, přední postavení mezi bankami (KB, 2014).

Skupina Société Générale je významným hráčem na bankovním trhu již více než 150 let a pravidelně poskytuje své služby více než 32 milionů klientů po celém světě (KB, 2014).

V roce 2011 Komerční banka podstoupila významný krok k ještě většímu rozšíření poskytovaných služeb svým zákazníkům, kdy provedla akvizici 50,1% podílu ve společnosti SG Equipment Finance (SGEF), která patří mezi přední poskytovatele financování zajištěného aktivy jak v České republice, tak i na Slovensku (KB, 2014).

Jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka patří spolu s Československou obchodní bankou mezi tři největší banky působící na českém trhu. Jak již bylo zmíněno v teoretické části diplomové práce, nejen poslední finanční krize z roku 2008, ale i všechny předešlé krize byly způsobeny převážně rozšířením se tzv. špatných úvěrů. Nicméně tyto úvěry byly buďto odprodány jinou bankou anebo byly převedeny na nově vznikající banky. Díky tomu se tak český bankovní sektor stal v roce 2000 opět ziskovým sektorem a výhodným způsobem investování.

Obě banky jsou součástí zahraniční skupiny, kdy Česká spořitelna je dceřinou společností Erste Group a Komerční banka je dceřinou společností skupiny Société Générale. Avšak obě banky podléhají dohledové aktivitě ČNB a musí plnit její regulatorní opatření, neboť obě působí na českém trhu. Jak Erste Group, tak i Société Générale podléhají dohledové aktivitě Evropské centrální banky. Jelikož je v rámci konceptů Basel snaha o sjednocení regulatorních opatření a dohledových aktivit, měly by být tyto oblasti ze strany ČNB a Evropské centrální banky shodné.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že obě banky mají implementovány zásady regulatorního pravidla Basel II a díky tomu, že mají povinnost zveřejňovat i své výroční zprávy, lze u těchto bank v následujících subkapitolách praktické části diplomové práce zkoumat vliv finanční krize na dílčí ukazatele, které souvisí s kapitálovou přiměřeností, také na kapitálovou přiměřenost jako komplexní ukazatel a v neposlední řadě jejich připravenost na přijetí nové koncepce Basel III.

3.3 Aktuálně držený kapitál bank

Výši základního kapitálu, který by banky měly držet a který by měl být tvořen peněžitými vklady, udává zákon č. 21/1990 Sb. o bankách. Zákonem požadované minimum základního kapitálu banky je nastaveno na 500 milionů Kč. Aktuálně banky drží kapitálu více, než je požadované minimum. Následující grafy číslo 7 a 8 zobrazují výši kapitálu, kterou držela Česká spořitelna a Komerční banka v roce 2013 (Výroční zprávy ČS a KB, 2013). Je zde naznačen rozdíl ve výši kapitálu, který banky aktuálně drží a minimální požadovanou výší kapitálu.

Graf 7: Výše kapitálu České spořitelny za rok 2013

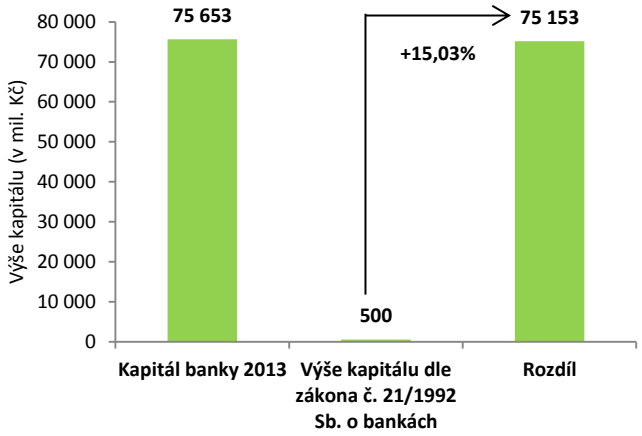

Zdroj: ČS (2014) a vlastní výpočty

Graf 8: Výše kapitálu Komerční banky v roce 2013

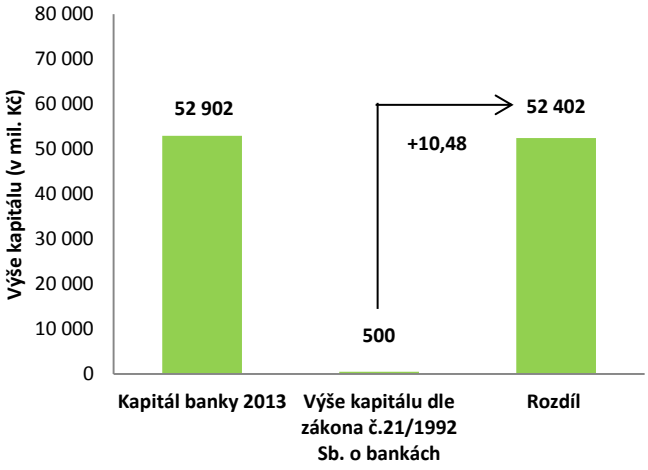

Zdroj: KB (2014) a vlastní výpočty

Jak se možné z obou grafů pozorovat, drží obě banky mnohonásobně více kapitálu, než je minimálně požadovaný kapitál zákonem č. 21/1992 Sb. o bankách. Zde se naskýtá otázka, proč tomu tak je a banky drží více kapitálu, než musí? Banky jsou přeci jen instituce, u kterých by nestačila držba minimální výše základního kapitálu už jen proto, že na rozdíl od jiných subjektů musí dodržovat pravidla konceptu Basel, kde je vyžadována určitá výše kapitálové přiměřenosti. Pokud mají ale banky přebytek kapitálu a dodržují bezpečnou míru kapitálové přiměřenosti, mohou kapitál i například výhodně investovat.

Jak ale ukazují výše zobrazené grafy, Česká spořitelna vykazuje vyšší kapitál než Komerční banka. Znamená to ale, že je Komerční banka méně chráněna před případnými riziky a je tedy méně bezpečná a naopak Česká spořitelna bude díky vysokému kapitálu mnohem lépe chráněna? Posuzovat bezpečnost bank pouze podle výše jejich kapitálu by bylo chybné.

Občané si chodí do banky ukládat své úspory, podniky zase volné peněžní toky a banka pak s těmito vklady podle uvážení hospodaří. Jelikož vklady několikanásobně překračují výši základního kapitálu, kterou musí banky držet podle zákona č. 21/1992 Sb. o bankách, mohou pak banky tyto vklady investovat například do cenných papírů anebo je přeměnit na vysoce výnosové rizikové úvěry.

Protože banka může takto hospodařit se vklady svých klientů, je třeba přísnější regulace bankovního sektoru než u jiných finančních institucí a to právě v oblasti kapitálových požadavků, který stanovuje koncept Basel. Koncept Basel II nutí banky držet vyšší míru kapitálu a Basel III počítá s ještě přísnějšími pravidly v této oblasti v podobě kapitálových polštářů. Je tedy možné konstatovat, že čím vyšší kapitálový požadavek banky drží, tím více si může dovolit investovat do rizikových cenných papírů nebo poskytovat rizikové úvěry.

3.4 Důsledky finanční krize v hospodaření bank

Banky musí dodržovat podle pravidel obezřetného chování, ale i podle konceptu Basel mnoho ukazatelů. Mezi nejdůležitější ukazatele patří kapitálová přiměřenost, která, jak již bylo popsáno v teoretické části práce, ukazuje míru zabezpečení bank a jejich odolnost vůči případným rizikům. Předchozí subkapitola práce ukazuje, že jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka drží dostatečné množství kapitálu.

Ve všech bankách se změnilo následkem vzniku finanční krize, která započala pádem banky Lehmans Brothers, jejich hospodaření. Změnu v hospodaření bank lze hezky vystihnout pomocí magického trojúhelníku. Magický trojúhelník by měl být vyrovnaný, ale jak bude popsáno dále, následkem finanční krize se jeho vrcholy změnily. Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, magický trojúhelník je tvořen třemi vrcholy, kde první vrchol tvoří zisk, likvidita a riziko. Zisk je zde myšlen jako poměr výsledku hospodaření a kapitálu banky, likvidita se určí jako poměr úvěrů k depozitům a riziko zde zastupuje rizikově vážená aktiva. Před finanční krizí byly tyto jednotlivé vrcholy v rovnováze. Cílem akcionářů bank i jejich managementu je maximalizace zisku bank. Tato maximalizace je dosáhnuta například správným transformováním depozit do úvěrů. Druhým vrcholem trojúhelníku je tak likvidita, na níž jsou v Basel III vedeny přísnější nároky například pomocí ukazatele Net Funding Stable Ratio. Výnosy lze ale zvýšit i vyšším poskytování úvěrů klientům. Samozřejmě platí, že čím více jsou úvěry rizikové, tím vyšší zisk přinesou. Proto existuje i třetí vrchol trojúhelníku, který představuje rizikově vážená aktiva, jež jsou dány například poskytnutými úvěry. Výše rizikově vážených aktiv pak přímo působí na výši kapitálové přiměřenosti bank, resp. na výši kapitálu, který musí držet.

Finanční krize vyvolaná v roce 2008 prasknutím tzv. hypoteční úvěrové bubliny v USA způsobila, že se snížilo zajištění nemovitostí a tím pádem vzrostlo riziko a zvýšil se koeficient, kterým se převedly poskytnuté hypoteční úvěry na rizikově vážená aktiva.

Ve stejný okamžik se i bankám snížil zisk, neboť byly nuceny odepsat více ztrátových úvěrů. Bankám se mohl nejen snížit zisk z běžného období, ale mohly se také dostat do ztráty v oblasti podnikání. Tato ztráta se promítla v pasivech banky, kdy se snížila položka kapitálu a následkem toho poklesu byla změna vrcholu magického trojúhelníku reprezentující zisk. Pokud bankovnímu sektoru začne klesat zisk, ze strany klientů bank přichází obavy o své úspory. Začnou bankám nedůvěřovat a raději si vyberou své

úspory. Toto chování klientů pak má negativní dopad i na druhý vrchol magického trojúhelníku, tedy na likviditu.

Celkově lze tedy shrnout změnu magického trojúhelníku tak, že následkem finanční krize poklesl vrchol, který představoval zisk (poměr výsledku hospodaření ke kapitálu), poklesla i likvidita a rizikově vážená aktiva naopak vzrostla. Pokud nastala takováto situace u banky, mohla být natolik ohrožena, že mohlo dojít k jejímu pádu. Banka Lehmans Brother je jedním z příkladů zkrachovalých bank.

Pád banky Lehmans Brother neměla vliv pouze na banky v USA, ale důsledky tohoto pádu se přenesly i na české banky a tedy i na obě zkoumané banky Českou spořitelnu a Komerční banku. Obecně pád banky vyvolal zhoršení makroekonomické situace v zemi, kde následkem tohoto zhoršením bylo zvýšení koeficientů pro rizikově vážená aktiva. Horší makroekonomická situace země měla za následek menší poptávku po výrobcích a službách firem, ty se pak hůře dostávaly k úvěrům a musely propouštět. Následné zvýšení nezaměstnanosti způsobilo zhoršení platební morálky klientů bank a opět tak muselo nastat zvýšení koeficientů u rizikově vážených aktiv. Jak u České spořitelny, tak i u Komerční banky tak rostl požadavek na vyšší kapitál. Následující grafy č. 9 a 10 ukazují, jak se vyvíjely kreditní rizikově vážená aktiva a výše poskytnutých úvěrů obou bank před krizí, během krize a jak jsou na tom tyto ukazatele aktuálně. Výpočty byly získány z výročních zpráv obou bank za roky 2007 až 2013.

Graf 9: Vývoj kreditních rizikově vážených aktiv (RWA)

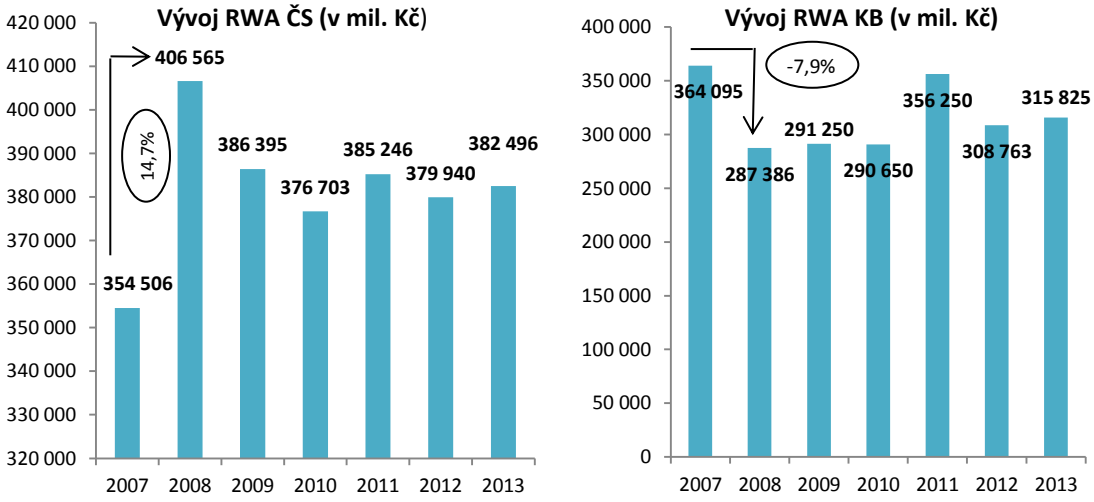

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2007-2013) a vlastní výpočty

Graf 10: Vývoj poskytovaných úvěrů

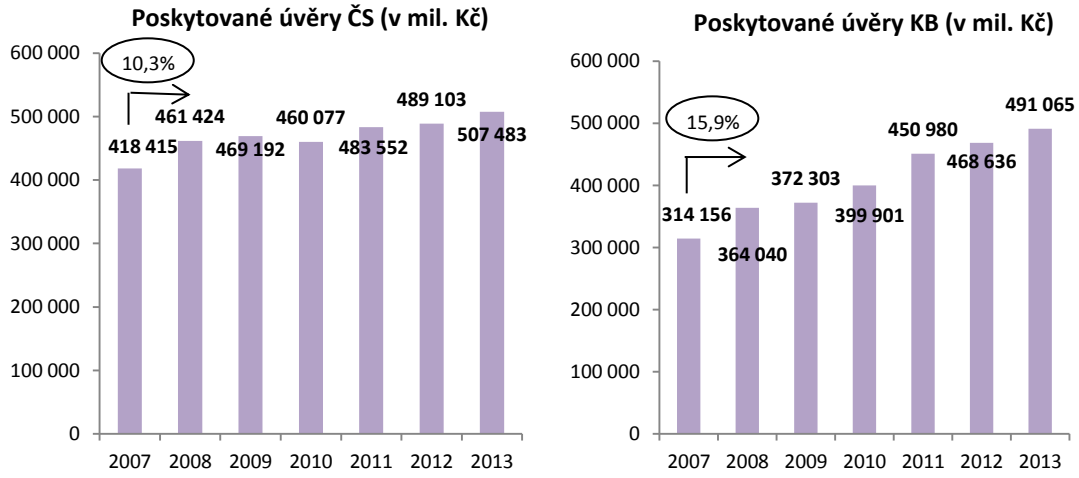

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2007-2013) a vlastní výpočty

Jak je možné pozorovat z výše uvedených grafů, u České spořitelny vzrostly mezi roky 2007 a 2008 rizikově vážená aktiva o 14,7 % a poskytování úvěrů bankou se také meziročně zvýšilo o 10,3%. Rok 2008 se vyvíjel velmi optimisticky, a jak ukazuje graf č. 10, v roce 2008 zaznamenala Česká spořitelna nejvyšší nárůst poskytnutých úvěrů oproti předešlému roku ve sledovaném období. V následujících letech je již vidět vliv finanční krize na růst poskytovaných úvěrů, kdy nárůst oproti předešlým rokům není tak výrazný. Česká spořitelna začala být v poskytování úvěrů obezřetnější a začala si také pečlivěji prověřovat bonitu svých klientů, aby docházelo k co možná nejmenšímu riziku nesplacení těchto úvěrů.

U Komerční banky v grafu číslo 9 je možné vidět, že se v roce 2008 snížila rizikově vážená aktiva téměř o 8% oproti roku 2007. Nicméně tento pokles není zapříčiněn nějakým velmi pozitivním vývojem na trzích i v celé ekonomice, ale je dán pouze tím, že Komerční banka začala od roku 2008 vykazovat nejen rizikově vážená aktiva podle pravidel Basel II. Do roku 2007 vykazovala podle pravidel Basel I. Pokud by i v roce 2008 vykazovala podle pravidel Basel I, tak by rizikově vážená aktiva dosáhla výše 409 900 mil. Kč. Tato výše by již odpovídala podobnému vývoji jako je tomu u České spořitelny. Co se týče růstu poskytování úvěrů, tak Komerční banka zaznamenala mezi roky 2007 a 2008 ještě větší nárůst poskytnutých úvěrů klientům než Česká spořitelna a to ve výši téměř 16%. Nicméně i zde je možné od následujících let pozorovat pokles růstu poskytování úvěrů, kdy i Komerční banka začala být v této oblasti po vypuknutí finanční krize opatrnější.

Aktuálně lze konstatovat, že podle údajů, které poskytují oba výše uvedené grafy, se již obě banky dostaly z negativního šoku a rizikově vážená aktiva tak mezi roky 2012 a 2013 výrazně zpomalila svůj růst a naopak meziroční nárůst v poskytování úvěrů bankami se mezi těmito roky navýšil.

Aby ale bylo zřejmé, že za růst rizikově vážených aktiv v roce 2008 může finanční krize, je dobré se zaměřit na strukturu poskytovaných úvěrů bankami před krizí v roce 2007 a následně v roce 2008, kterou ukazuje následující graf číslo 11.

Graf 11: Struktura poskytnutých úvěrů v letech 2007 a 2008

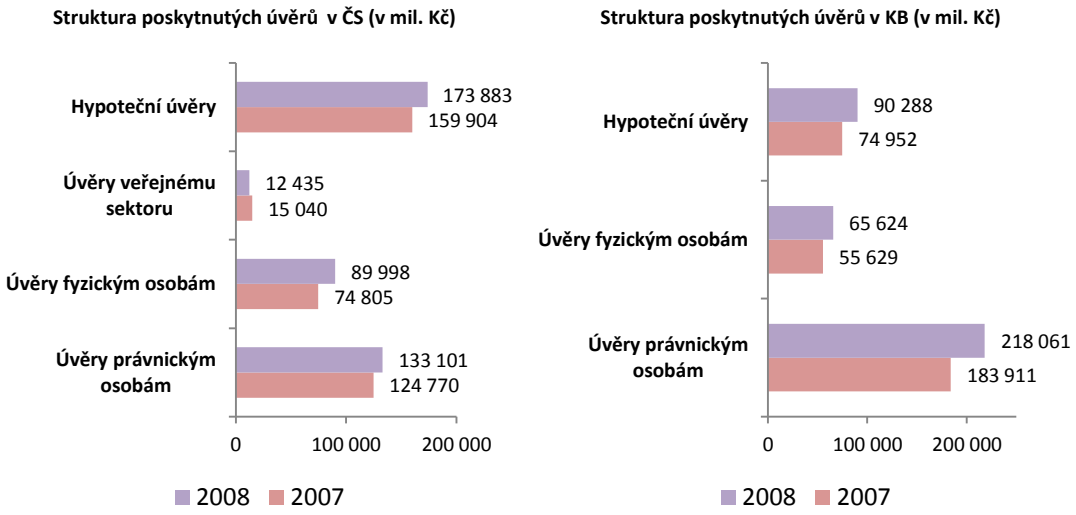

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2007-2008) a vlastní výpočty

Výše uvedené grafy ukazují, že největší nárůst poskytovaných úvěrů oběma bankami, byl zaznamenán mezi roky 2007 a 2008 v oblasti hypotečních úvěrů. Těmto úvěrům jsou přiřazována nižší riziková aktiva, než tomu je u jiných druhů úvěrů. Když se pozornost vrátí zpět ke grafům číslo 9 a 10, kde byl zachycen vývoj rizikově vážených aktiv a vývoj poskytovaných úvěrů, tak je možné konstatovat, že rizikově vážená aktiva byla negativně ovlivněna působením finanční krize hlavně u České spořitelny. Grafy totiž ukazují, že se rizikově vážená aktiva mezi roky 2007 a 2008 zvýšila o téměř 15% u České spořitelny a o téměř 13% u Komerční banky, kdyby i v roce 2008 vykazovala data podle konceptu Basel I. Naproti tomu poskytování úvěrů v tomto sledovaném meziročním období vzrostlo o přibližně 10%, resp. o 16% a to právě nejvíce v oblasti hypotečních, tedy zajištěných úvěrů, jak ukazuje graf číslo 11.

3.5 Kapitálová přiměřenost ČS a KB a vliv finanční krize

Ukazatel kapitálové přiměřenosti je jedním z nejdůležitějších ukazatelů pro posuzování finanční stability bank. Jak už bylo zmíněno v teoretické části práce, minimální výše kapitálové přiměřenosti, kterou musí banky plnit je 8%. Součástí výpočtu kapitálové přiměřenosti jsou kapitálové požadavky k úvěrovému, operačnímu a tržnímu riziku. Minimální výši kapitálu, kterou musí banky držet, udává zákon č. 21/1992 Sb. o bankách a to v takové výši, která představuje součet jednotlivých kapitálových požadavků. Kapitálový požadavek vznikne vždy, když banka podstupuje riziko.

Výroční zprávy obou bank uvádí údaje o kapitálové přiměřenosti jak na individuálním základě, tak i na konsolidovaném. Jsou zde uvedeny pouze čísla za jednotlivé roky, ale banky již neuvádí, jaké byly příčiny vývoje kapitálové přiměřenosti v daném roce nebo z jakých částí se skládá. Nicméně i tak výroční zprávy uvádějí potřebné údaje, ze kterých bude možné kapitálovou přiměřenost u obou bank vypočítat.

Tato subkapitola se tak zabývá vývojem kapitálové přiměřenosti před finanční krizí, během finanční krize a také aktuální situací. Pomocí analýzy vývoje jednotlivých ukazatelů, které mají důležitý vliv na výši kapitálové přiměřenosti, jsou zde rozebrány možné příčiny jejího vývoje.

Finanční krize, jak bude vidět v následujících částech diplomové práce, neměla žádný výrazný dopad do výše kapitálové přiměřenosti obou bank. Obě banky si udržely požadovanou výši nad minimální hranicí 8%. Proto, aby bylo ověřeno, že tuto hranici splňovaly i v roce 2013, budou v následující tabulce číslo 2 uvedeny jednotlivé složky kapitálu, které jsou nezbytné pro správný výpočet kapitálové přiměřenosti a poté v následující rovnici její samotný výpočet.

Tabulka 2: Údaje nezbytné pro výpočet kapitálové přiměřenosti

Údaje o kapitálu na konsolidovaném základě k 31. 12. 2013 (v mil. Kč)	ČS	KB
Kapitál	**82 964**	**52 902**
Souhrnná výše původního kapitálu (Tier 1)	**83 664**	**61 722**
splacený ZK zapsaný v obch. rejstříku	15 200	19 005
vlastní akcie a podíly		-726
emisní ážio	2	299
povinné rezervní fondy	3 404	3 621
ostatní fondy z rozdělení zisku	0	1 049
nerozdělený zisk z předchozího období	68 260	43 495
goodwill jiný než z konsolidace	-34	-146
goodwill z konsolidace	0	-3 606
výsledné kurzové rozdíly z konsolidace	-200	0
menšinové podíly	343	2 502
nehmotný majetek jiný než goodwill	-3 311	-3 772
negativní oceňovací rozdíl ze změn RH	0	0
Souhrnná výše dodatkového kapitálu (Tier 2)	**2 040**	**0**
podřízený dluh A	2 026	0
pozitivní oceňovací rozdíl ze změn RH	14	0
Souhrnná výše kapitálu na krytí tržního rizika (Tier 3)	**0**	**0**
Souhrnná výše odečitatelných položek Tier 1 a Tier 2	**-2 740**	**-2 635**
kapitálová investice nad 10% do bank a fin. inst.	-2	0
nedostatek v krytí očekávaných úvěrových ztrát u IRB	-2 738	1 551

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2013)

Na základě výše uvedených dat lze nyní vypočítat kapitálovou přiměřenost obou bank. Pro úplnost je zde třeba ještě dodat, že pro výpočet je potřeba znát výši celkového kapitálového požadavku, který v roce 2013 činil u České spořitelny 35 714 mil. Kč a u Komerční banky byl ve výši 29 904 mil. Kč.

Následující výpočty jsou provedeny podle vzorce pro výpočet kapitálové přiměřenosti, který uvádí ve své publikaci Cipra (2002):

Česká spořitelna

$$\text{Kapitálová přiměřenost} = \frac{Tier\ 1}{\text{Celkový kapitálový požadavek}} = \frac{\frac{83\,664}{35\,714} + \frac{2\,040}{35\,714} + \frac{0}{35\,714} + \frac{-2\,740}{35\,714}}{} * 8\%$$

Kapitálová přiměřenost = **18,58%**

Komerční banka

$$\text{Kapitálová přiměřenost} = \frac{Tier\ 1}{\text{Celkový kapitálový požadavek}} = \frac{\frac{61\,722}{29\,904} + \frac{0}{29\,904} + \frac{0}{29\,904} + \frac{-2\,635}{29\,904}}{} * 8\%$$

Kapitálová přiměřenost = **15,8%**

Podle výsledků kapitálové přiměřenosti bank na konsolidovaném základě lze vidět, že obě banky výrazně překračují minimální požadovanou hranici stanovenou regulátorem na 8%. Obě banky překračují toto minimum dvojnásobně. Správnost výpočtu obou kapitálových přiměřeností lze ověřit ve výročních zprávách bank za rok 2013 a to konkrétně u České spořitelny na straně 51 a u Komerční banky na straně 60. Sesbíraná data a následný výpočet podle aktuálně platného konceptu Basel II lze tedy považovat za správný a v následující části diplomové práce se lze zabývat vývojem kapitálové přiměřenosti od vzniku finanční krize a důvody takto velmi vysokého dosahování kapitálové přiměřenosti obou bank i přes neustálé doznívání následků této krize.

Aby bylo možné podívat se na důvody vysoké kapitálové přiměřenosti obou bank jak v době vypuknutí finanční krize, ale také hlavně po ní, je důležité si na následujícím grafu číslo 12 ukázat vývoj kapitálové přiměřenosti na konsolidovaném základě obou bank za období od roku 2007 až do roku 2013.

Graf 12: Vývoj kapitálové přiměřenosti 2007-2013

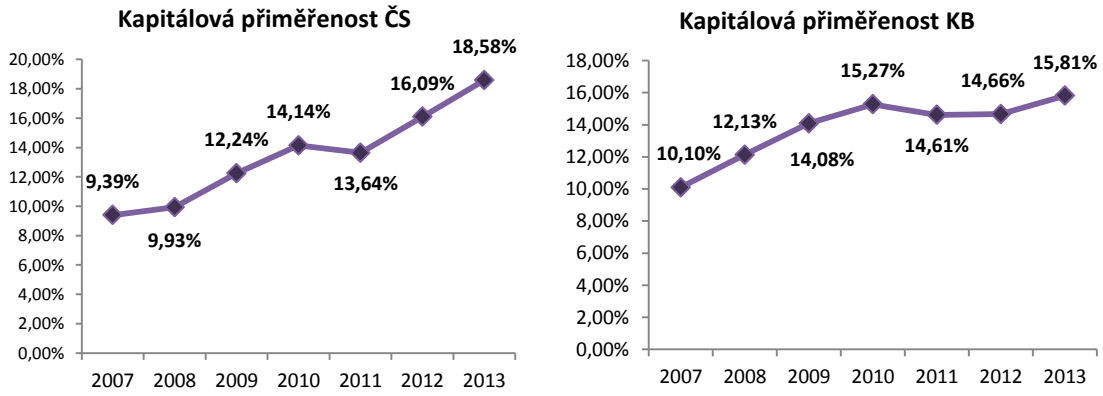

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2007 – 2013)

Z výše uvedených grafů lze pozorovat, že ani jedna banka se po vzniku finanční krize nedostala v oblasti kapitálové přiměřenosti do problémů a splňovala výši kapitálové přiměřenosti nad minimálně požadovaných 8%. Od roku 2007 probíhá v obou bankách výpočet kapitálové přiměřenosti podle regulatorních pravidel Basel II.

U obou bank došlo dokonce v roce 2008 a 2009, kdy byly nejvíce zřetelné dopady finanční krize, k navýšení kapitálové přiměřenosti. Česká spořitelna navýšila kapitálovou přiměřenost v roce 2008 oproti předešlému roku o více než půl procenta a v roce 2009 to již bylo oproti předešlému roku o 2,31%. Tento pozitivní výsledek byl dán převážně díky tomu, že banka v březnu roku 2008 navýšila regulatorní kapitál o nerozdělený zisk z roku 2007 a také v průběhu roku došlo ze strany banky k prodeji celé majetkové účasti v Pojišťovně České spořitelny (ČS, 2008). Díky tomuto prodeji pak již banka nemusela odpočítávat kapitálové investice do této instituce. V roce 2009 bylo hlavní příčinou opětovného zvýšení kapitálové přiměřenosti na úroveň 12,24% oproti předešlému roku navýšení regulatorního kapitálu. Kapitál byl navýšen díky tomu, že Česká spořitelna dvakrát emitovala v tomto roce podřízené dluhy, které byly prodány jednak drobným klientům, ale také institucionálním investorům (ČS, 2009). Tím, že banka v tomto roce vyplatila dividendu, došlo k nepatrnému snížení částky kapitálu, kterou banka navýšila kapitálovou přiměřenost (ČS, 2009).

Komerční banka zaznamenala podobný vývoj, když se v roce 2008 navýšila její kapitálová přiměřenost oproti roku 2007 o 2,03%. V roce 2009 byl zaznamenán obdobný růst ve srovnání s předešlým rokem a to konkrétně o 1,95%. Komerční banka vykazovala až do roku 2007 kapitálovou přiměřenost podle konceptu Basel I. Od roku 2008 vykazuje podle konceptu Basel II a tím pádem je i růst v roce 2008 způsoben nejen růstem kapitálu banky, ale je způsoben i tímto vykazováním. Kdyby banka vykazovala i v roce 2008 podle regulatorních pravidel Basel I, dosahovala by v roce 2008 výše kapitálové přiměřenosti 9,85% (KB, 2008).

Jediný pokles konsolidované kapitálové přiměřenosti za sledované období byl u obou bank zaznamenán v roce 2011, kdy výše poklesu činila u České spořitelny 0,5% a u Komerční banky 0,66%.

Důvodem poklesu kapitálové přiměřenosti v roce 2011 u České spořitelny byl převážně růst složky regulatorního kapitálu Tier 1, který meziročně vzrostl více než o 8 mld. Kč (ČS, 2011). Pokud by s tímto růstem rostl rovnoměrně i kapitál, kapitálová přiměřenost by se také zvýšila. Jenže právě z toho důvodu, že kapitál zůstal téměř na stejné úrovni jako v roce 2010 (poklesl o 500 mil. Kč), kapitálová přiměřenost poklesla o 0,5% na úroveň 13,64%. Snížení kapitálu bylo způsobeno zpětným odkupem podřízeného dluhu, který byl emitován v roce 2009 a vyplacením dividendy (ČS, 2011). Náznak tohoto vývoje lze sledovat již v roce 2009, kdy je vývoj kapitálu a složky Tier 1 opačný oproti roku 2011, neboť v tomto roce byl České spořitelně navýšen podřízený dluh, který ale již v roce 2011 směla splatit. Takovýto zásah do kapitálu schvaluje ČNB a splacení podřízeného dluhu svědčí o tom, že banka je v dobré kapitálové pozici.

Důležitou složkou, která je součástí kapitálové přiměřenosti je právě výše a struktura kapitálu bank a to převážně jeho nejkvalitnější složky Tier 1, která je z největší části tvořena vlastním kapitálem a nerozděleným ziskem z minulých let. Následující graf číslo 13 přehledně ukazuje výše zmíněnou situaci v roce 2009 a 2011 a také celkový vývoj kapitálu České spořitelny včetně jeho složky Tier 1 od vzniku finanční krize až po současnost.

Graf 13: Vývoj kapitálu a jeho složky Tier 1 v letech 2007 - 2013

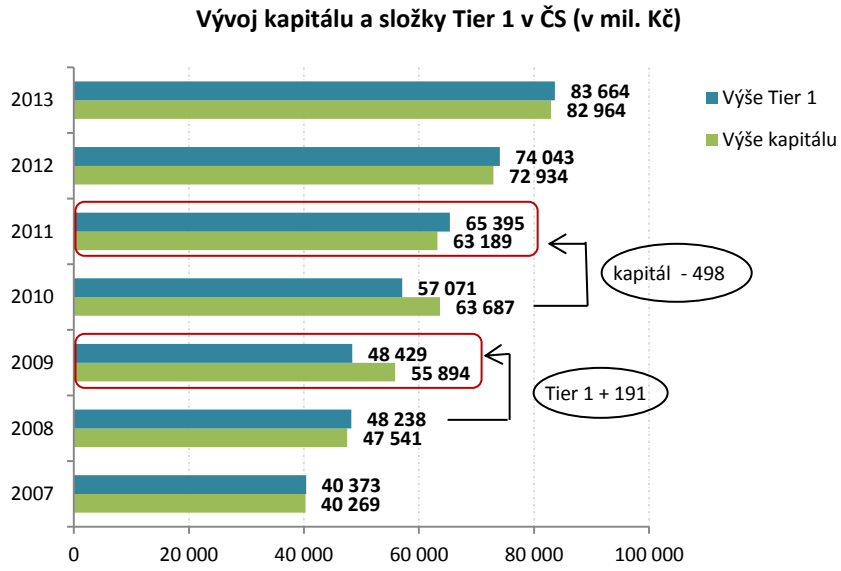

Zdroj: Výročí zprávy ČS a vlastní výpočty (2007-2013)

Graf číslo 13 ukazuje situaci jak v roce 2009, kdy je vidět, že se složka kapitálu Tier 1 zvýšila oproti roku 2008 pouze o 191 mil. Kč a výše kapitálu o více než 8 mld. Kč, tak i situace z roku 2011, kdy tomu bylo naopak a složka Tier 1 vzrostla o více než 8 mld. a naopak kapitál zůstal téměř na totožné úrovni jako v roce 2010 a poklesl pouze o 498 mil. Kč.

Celkově lze z grafu vypozorovat, že Česká spořitelna od vypuknutí finanční krize navýšila svůj kapitál o téměř jednou tolik, kolik ho měla v roce 2008 a kapitálová přiměřenost se vyvíjela ve stejném duchu a zvýšila se také téměř o jednou tolik, než byla její výše v roce 2008.

Složka kapitálu Tier 1, která je tvořena převážně vlastním kapitálem banky, jenž je zapsán v obchodním rejstříku a nerozděleným ziskem z minulých let, se kromě výše dvou zmíněných výjimek pohybovala ve sledovaných letech podobným tempem jako kapitál.

Pokud srovnáme vývoj těchto dvou ukazatelů České spořitelny s vývojem Komerční banky zachycených na následujícím grafu číslo 14, tak lze z vývoje jejího kapitálu a složky Tier 1 usoudit, že za snížením kapitálové přiměřenosti v roce 2011 mohou v Komerční bance jiné faktory.

Graf 14: Vývoj kapitálu a jeho složky Tier 1 v letech 2007 - 2013

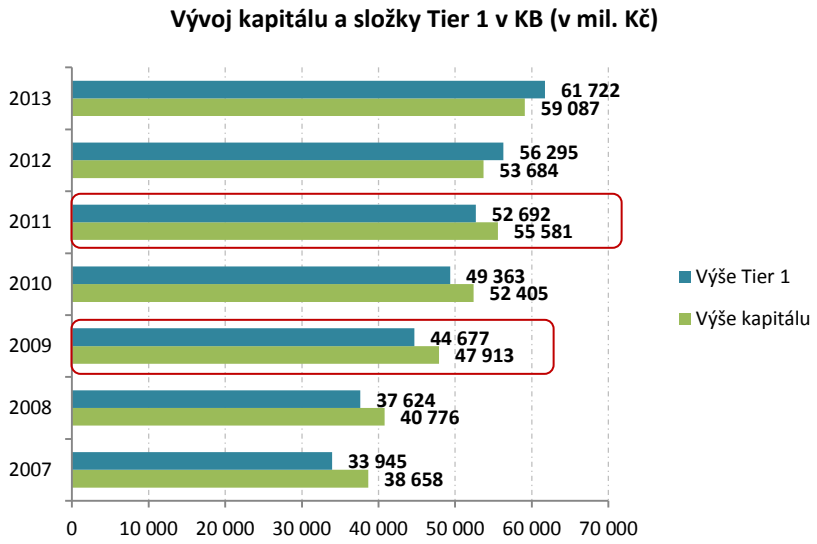

Zdroj: Výroční zprávy KB (2007 – 2013)

Jak je z výše uvedeného grafu vidět, ve sledovaných letech 2009 a 2011 kopíruje vývoj složky kapitálu Tier 1 vývoj samotného kapitálu banky. Oba ukazatele se tak oproti předešlým rokům zvýšily ve stejných proporcích. Za poklesem kapitálové přiměřenosti v roce 2011 tak bude moci pravděpodobně pokles kapitálové přiměřenosti složky Tier 1, která se oproti roku 2010 snížila z 13,95% na 13,44% (KB, 2011).

Kapitál i složka regulatorního kapitálu Tier 1 se po celé sledované období vyvíjely u Komerční banky rovnoměrně a ve stejných dimenzích až na rok 2012, kde je možné vypozorovat, že se zde snížil kapitál o 1,876 mld. Kč oproti předešlému roku. Důvodem poklesu je splacení podřízeného dluhu, který banka splatila na začátku roku 2012 (KB, 2012). Tento pokles byl ale částečně vykompenzován převedením nerozděleného zisku do regulatorního kapitálu (KB, 2012). Podřízený dluh byl jedinou složkou Tier 2 kapitálu a tím pádem jeho splacením v roce 2012 je již od tohoto roku součástí regulatorního kapitálu banky pouze složka kapitálu Tier 1.

3.5.1 Důvody vedoucí k navýšení podřízeného dluhu ČS v roce 2009

Podřízeným dluhem se myslí takový dluh, který je vypořádán např. vůči klientům jako poslední. Jelikož je splatný až jako poslední, lze ho zahrnout do výpočtu kapitálové přiměřenosti banky. Je součástí složky kapitálu Tier 2.

Prvním důvodem, proč Česká spořitelna přistoupila ke zvýšení kapitálu pomocí podřízeného dluhu, byl její velmi dobrý hospodářský výsledek za rok 2008, který byl ovlivněn zejména prodejem celé majetkové účasti ve společnosti Pojišťovna České spořitelny, a.s. Za tento prodej získala 4,5 mld. Kč po zdanění (ČS, 2009).

Jak již bylo uvedeno v předchozí části diplomové práce, rizikově vážená aktiva se mezi roky 2007 a 2008 zvýšila o 12% a to převážně díky růstu kreditních rizikově vážených aktiv. Jenže toto zvýšení bylo dáno zejména z důvodu zhoršeného makroekonomického vývoje díky započetí finanční krize. Z tohoto důvodu se zvýšily i koeficienty pro

výpočet rizikově vážených aktiv. Naopak mezi roky 2008 a 2009 rizikově vážená aktiva poklesla o 5%. Druhým důvodem pro zvýšení kapitálu pomocí podřízeného dluhu je tak pokles rizikově vážených aktiv.

Dalším důvodem pro navýšení kapitálu je růst opravných položek k úvěrům a pohledávkám, který mezi roky 2008 a 2009 dosáhl výše 143%, tedy v absolutní hodnotě růstu o 5,1 mld. Kč (ČS, 2009). Příčinou takto vysokého růstu byl podle banky nesoulad mezi rozpuštěním opravných položek a jejich tvorbou. Opravné položky nadále rostly i v roce 2010, ale v následujících letech se již dostaly na úroveň, kterou dosahovaly před finanční krizí. Česká spořitelna tento vývoj opravných položek ve své výroční zprávě za rok 2009 nijak nekomentuje, ale lze se domnívat, že růst opravných položek mezi roky 2008 a 2009 byl z velké míry zapříčiněn růstem nezajištěných spotřebitelských úvěrů, jejichž objem v těchto letech výrazně vzrostl.

V roce 2009 tak zisk České spořitelny již nebyl pozitivně ovlivněn, ale spíše naopak. Zvýšení opravných položek k úvěrům a pohledávkám díky zhoršené makroekonomické situaci v České republice, mělo spíše negativní dopad na výši zisku banky. Výše kapitálu banky byla také negativně ovlivněna a to díky výplatě dividendy, která proběhla v roce 2009 ve výši 15,5 mld. Kč (ČS, 2009). Na rozdíl od roku 2008, kdy byla vyplacena dividenda ve výši 4,5 mld. Kč, je tak tato částka poměrně vysoká (ČS, 2008). Takto vysoká vyplacená dividenda mohla být zapříčiněna například chybným odhadem vývoje roku 2009, neboť dividendy se vyplácí velmi brzy po schválení účetní závěrky předešlého roku. Vyplacení dividendy v roce 2009 lze pak určit jako hlavní důvod pro navýšení podřízeného dluhu v tomto roce.

Kapitálová přiměřenost České spořitelny dosáhla s připočtením podřízeného dluhu v roce 2009 výše 9,93% (ČS, 2009). Kdyby nebyl do kapitálové přiměřenosti započítán, pohybovala by se kapitálová přiměřenost těsně kolem 8% minimální povolené hranice regulátorem. Kapitálová přiměřenost by klesla přesně na 8,22%.

3.5.2 Hlavní důvody kvalitní kapitálové přiměřenosti ČS a KB

Nejen Česká spořitelna a Komerční banka, ale všechny české banky jsou známy jako velmi konzervativní instituce. Díky tomuto přístupu nepotřebovala žádná z bank jakoukoliv finanční pomoc ze strany státu. Existuje několik důvodů, díky kterým si i v době působení finanční krize drží obě banky vysokou kapitálovou přiměřenost:

- ČNB nutí banky od roku 2009, hlavně ty největší, mezi které patří samozřejmě i Česká spořitelna a Komerční banka, aby držely kapitálovou přiměřenost vyšší, než je požadované minimum 8%. Vytváří si tak kapitálový polštář jako rezervu, která byla například vhodná v případě znehodnocení řeckých dluhopisů, či jiných krizí nejvíce zasažených zemí. Se zavedením kapitálových polštářů se počítá v novém konceptu Basel III, kdy budou sloužit jako rezerva pro případné nové krizové období. ČNB tak vlastně již připravuje banky na to, aby přijetí nových regulatorních opatření zvládly bez problému;
- ČNB také zakázala ještě v době před finanční krizí výplaty dividend a poskytování úvěrů v případě, že by se díky těmto krokům měla dostat kapitálová přiměřenost bank blízko hranice 8%;
- v devadesátých letech padly některé významné banky v České republice a na základě této zkušenosti ČNB přísněji reguluje zejména oblast kapitálové přiměřenosti nad rámec konceptu Basel II.

3.6 Připravenost ČS a KB na přijetí Basel III v oblasti kapitálové přiměřenosti

S vypuknutím finanční krize v roce 2008 začali evropští regulátoři přemýšlet nad tím, jak se vyhnout takovým následkům, které právě tato krize nejen do bankovního sektoru přinesla. Basilejský výbor pro bankovní dohled tak začal pracovat na vytvoření nových regulatorních pravidel pod souhrnným názvem Basel III, který má být v bankovním prostředí plně implementován v roce 2019. Je počítáno s přísnějšími podmínkami nejen v oblasti kapitálové přiměřenosti, ale i v oblasti likvidity.

Basel III má postupný náběh od roku 2014 a banky tak mají možnost se průběžně na nová regulatorní pravidla připravovat a přizpůsobovat se jim. Jelikož ČNB vyžadovala vyšší kapitálovou přiměřenost od českých bank a to na úrovni minimálně 11%, než je minimální požadované minimum 8%, předpokládá se, že nebudou mít největší české banky, ale ani ty menší s touto implementací výrazné problémy.

Česká spořitelna v roce 2013 vykázala kapitálovou přiměřenost na úrovni 18,58% a Komerční banka ve výši 15,81% (ČS a KB, 2013). Jelikož se tedy počítá s postupným náběhem Basel III, tak se počítá s tím, že by v tomto roce již neměla být minimální výše kapitálové přiměřenosti na úrovni 8%, ale měl by se k ní připočítat i kapitálový požadavek na systematické riziko v rozmezí od 0% až 3% a také kapitálový požadavek v cyklickém polštáři v rozmezí 0% až 2,5%. Maximální výše kapitálové přiměřenost tak může v roce 2014 dosáhnout 13,5%. Je tedy jasně vidět, že už nyní banky splňují požadavek kapitálové přiměřenosti v rámci konceptu Basel III.

Česká spořitelna, jakožto největší banka v České republice, bude zaměřovat pozornost především na kapitálový polštář systematického rizika, neboť je spolu s Komerční bankou a Československou obchodní bankou nejvýznamnější bankou na českém trhu. Česká spořitelna i Komerční banka se řadí mezi systematické banky, neboť jejich případný pád by vyvolal veliké makroekonomické problémy v zemi a stát by mohl jen těžko fungovat. Bylo by tedy nutné v každém případě tyto banky zachránit a nedovolit, aby v důsledku finanční krize padly. Díky tomuto výsadnímu postavení obou bank musí ČNB dohlížet, aby vytvářely dostatečný polštář na pokrytí systémového rizika. V roce 2015 se očekává další růst tohoto polštáře o 0% - 5%.

Kapitálové polštáře budou mít i v následujících letech vždy rozpětí od – do a banky tak tedy nemusí vždy dosahovat nejvyšší hodnoty. Bude samozřejmě i nadále zachována minimální 8% hranice kapitálové přiměřenosti. Pokud se banky této hranici přiblíží, nebude to nutně znamenat krach banky, pouze bude banka fungovat v tzv. nouzovém režimu a bude muset přijmout pravidla, díky kterým se změní způsob výplaty dividendy. Pokud však kapitálová přiměřenost bank poklesne pod 8%, hrozní jim odebrání licence, v případě nutnosti záchrany banky kapitálová pomoc ze strany státu.

Nová regulatorní pravidla Basel III nutí banky, aby si vytvářely rezervy (kapitálové polštáře) na horší časy a pomocí nich aby se ubránily před případnou novou finanční krizí. Pomocí těchto rezerv by se měly vyhnout následkům z makroekonomického šoku a jejich přečkání finanční krize by nemělo být závislé na kapitálové výpomoci jiných subjektů.

3.6.1 Postupné zavádění kapitálových polštářů u ČS a KB

Předchozí část diplomové práce v oblasti kapitálu se věnovala jeho minimální výši, jeho změnami a v neposlední řadě jeho vývojem. Tato subkapitola je zaměřená na to, jak jsou banky aktuálně připraveny přijmout postupný náběh kapitálových polštářů. V následujícím grafu číslo 14 je naznačen vývoj kapitálového požadavku a zbývajícího volného kapitálu obou bank, který mohou využít například pro investování. Nejdříve pro rok 2013, kdy ještě nebyl zaváděn nový koncept Basel III a byl vyžadován pouze minimální kapitálový požadavek ve výši 8% a poté postupný náběh maximálního kapitálového polštáře ve výši 5,5% v roce 2014 (2,5% Counter-cyclical buffer a 3% systematický polštář) a ve výši 10% v roce 2019 (2,5 % Counter-cyclical buffer, 2,5% Capital conservation buffer a 5% systematický polštář).

Graf 15: Vývoj kapitálového požadavku podle Basel III

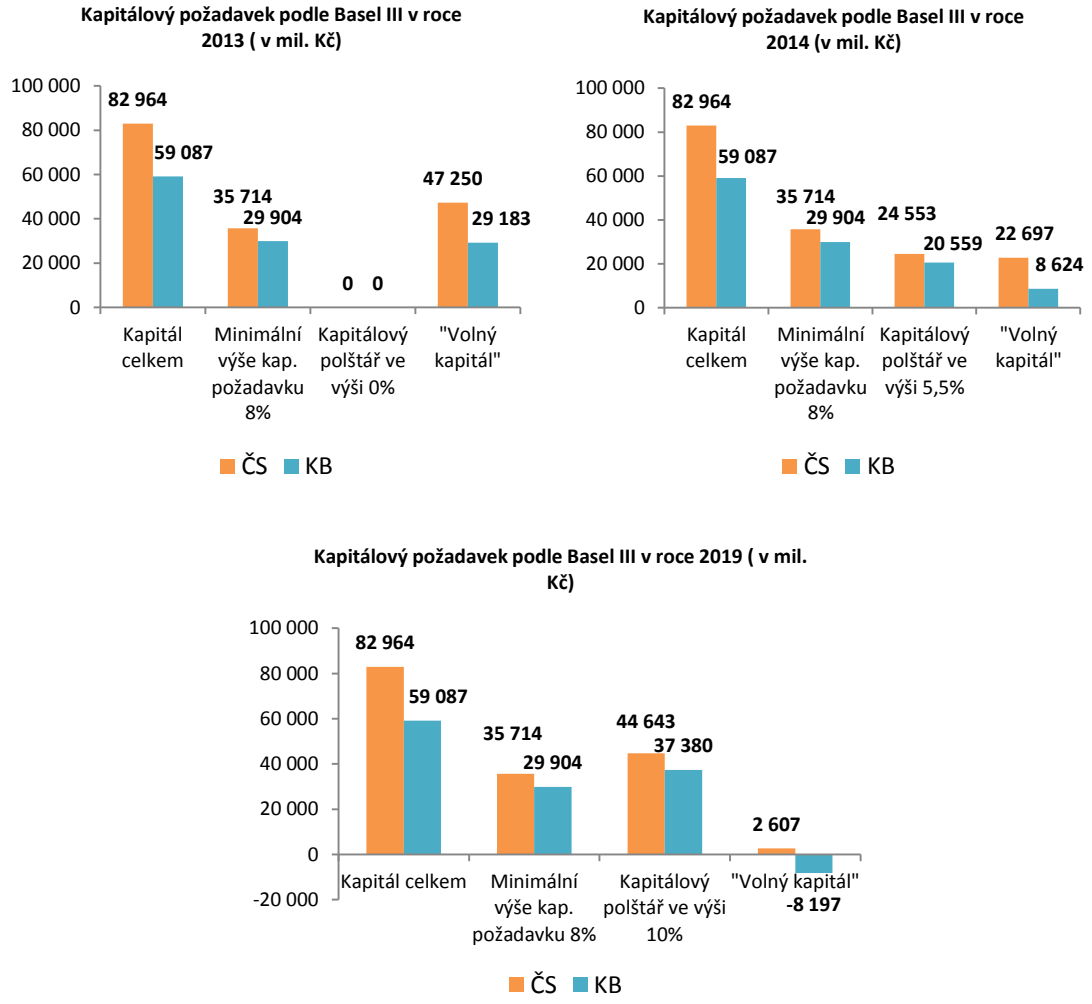

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2013) a vlastní výpočty

Basel III nutí banky, aby si vytvářely vyšší kapitál. Jenže nutnost vyššího kapitálu omezuje banky jednak v možnosti vytvářet vyšší zisk díky zavedení kapitálových polštářů, které omezují poskytování výnosově zajímavých úvěrů a také v oblasti výplaty dividendy, která se s nutností vykazovat vyšší kapitál zmenšuje.

Česká spořitelna v roce 2013 dosáhla kapitálové přiměřenosti ve výši 18,58% a Komerční banka 15,81% (ČS a KB, 2013). V roce 2013 ještě plně platila regulatorní pravidla Basel II a kapitálový požadavek byl tvořen pouze minimální požadovanou hranicí 8%. U České spořitelny tak byla tato výše v absolutním vyjádření 35 714 mil. Kč a u Komerční banky dosáhla tato výše o něco méně a to částky 29 904 mil. Kč.

Od ledna 2014 dochází k postupné implementaci Basel III a s ním požadavky na zavedení Counter-cyclical buffer a systematického polštáře. Na výše uvedeném grafu číslo 14 je vidět, že kdyby byly zavedeny tyto polštáře k roku 2013, dosahovaly by v součtu v absolutní hodnotě u České spořitelny výše 24 553 mil. Kč a u Komerční banky 20 559 mil. Kč. Volný kapitál, který by bankám zbyl, by se u České spořitelny pohyboval na úrovni 22 697 mil. Kč a u Komerční banky na úrovni 8 624 mil. Kč. Je tedy možné konstatovat, že obě banky budou schopné absorbovat postupné kapitálové polštáře bez větších problémů a to hlavně díky tomu, že jsou obě dobře kapitálově strukturované. Je ale vidět, že pro banky bude postupné zavádění kapitálových polštářů poměrně velká zátěž. V roce 2019 budou maximální kapitálové polštáře nabývat hodnot 10%, a kdyby na tom banky byly z pohledu kapitálu stejně jako v roce 2013, Česká spořitelně by ještě zbyl volný kapitál ve výši 2 607 mil. Kč, ale z výše uvedeného grafu je vidět, že Komerční banka by se dostala do problému a kapitál by se jí již nedostával a to ve výši 8 197 mil. Kč.

Výše uvedené výpočty byly zaměřeny pouze na kapitálovou přiměřenost, kdy kapitál samozřejmě vstupuje i do jiných ukazatelů a to například pouze se svou nejkvalitnější složkou Tier 1.

3.6.2 Kapitálová přiměřenost složky regulatorního kapitálu Tier 1

Díky zavedení Basel III se mění výše kapitálových požadavků i definice jejich složek. Výše Common Equity Tier 1 má být od roku 2014 podle nového konceptu Basel III ve výši minimálně 4,5% a celkový Tier 1 v minimální výši 6% rizikově vážených aktiv. Je dobré se tedy podívat, zda již tyto hranice jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka na aktuálních datech splňují.

Jelikož nejen tyto dvě banky, ale obecně všechny české banky preferují spíše konzervativní přístup při řízení banky, lze očekávat, že změny v nové definici kapitálových složek nebudou pro banky znamenat žádnou významnější změnu. I dnes je již složka regulatorního kapitálu Tier 1 tvořena převážně položkami základního kapitálu zaspaného v obchodním rejstříku a nerozdělenými zisky.

Pokud by se Common Equity Tier 1 vypočítal za rok 2013 pouze ze složek základního kapitálu a nerozdělených zisků, od kterých by se odečetly odečitatelné položky (zejména goodwill a nehmotný majetek) a souhrnná výše odečitatelných položek od původního a dodatkového kapitálu (Tier 2 a Tier 3), poté by výše Common Equity Tier 1 činila u České spořitelny 77 375 mil. Kč a u Komerční banky 56 113 mil. Kč. Podíl Common Equity Tier 1 k rizikově váženým aktivům by se tak pohyboval u České spořitelny na úrovni 17,33% a u Komerční banky na úrovni 15,01%. Jelikož výpočet vychází z veřejně dostupných výročních zpráv, kde nejsou uvedeny všechny potřebné položky pro přesný výpočet, jsou tato vypočítaná čísla podle nové metodiky spíše orientační a mají tak nižší míru přesnosti. Všechny tyto údaje shrnuje přehledně následující tabulka číslo 3, kde v prvním sloupci je uvedené požadované minimum Common Equity Tier 1 k rizikově váženým aktivům podle Basel III, druhý sloupec

ukazuje minimální výši celkového Tier 1 k rizikově váženým aktivům podle Basel III, třetí sloupec ukazuje aktuální výpočet tohoto podílu podle výročních zpráv bank a podle konceptu Basel II a čtvrtý sloupec ukazuje tento podíl podle nových regulatorních pravidel Basel III. Z tabulky je patrné, že rozdíly ve výsledných výpočtech nejsou nijak velké, u České spořitelny je kapitálová přiměřenost Common Equity Tier 1 podle nových pravidel vyšší o 1,37% než podle Basel II a u Komerční banky je to obdobné a to přesně o 1,5%.

Je tedy možné konstatovat, že jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka již výrazně splňují minimální kapitálový požadavek složky regulatorního kapitálu Tier 1 podle Basel III na datech z roku 2013. Takto dobrých výsledků dosahují obě banky převážně z důvodu dostatečné kapitalizace.

V roce 2019, kdy by měl již být plně implementován Basel III, by měla výše Comon Equity Tier 1 dosahovat výše 7%, kde bude zahrnut Capital Conservation buffer ve výši 2,5% (Laušmanová, 2011). I tento požadavek však již aktuálně obě banky bez problémů splňují.

Tabulka 3: Kapitálová přiměřenost Tier 1 podle Basel II a Basel III

Banka	Minimum Common Equity Tier 1/RWA podle Basel III	**Minimum celkového Tier 1/RWA podle Basel III**	**Aktuální Tier 1/RWA podle Basel II (2013)**	Common Equity **Tier 1/RWA na aktuálních datech podle Basel III**
ČS	4,5%	6%	18,70%	17,33%
KB	4,5%	6%	16,51%	15,01%

Zdroj: Výroční zprávy ČS a KB (2013) a vlastní výpočty

4 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo identifikovat a porovnat změny ve vývoji kapitálové přiměřenosti a jejích důležitých komponentů u vybraných českých bank následkem vzniku finanční krize. Zpracování a srovnání dopadů finanční krize v této oblasti bylo znázorněno na dvou velkých českých bankách a to konkrétně na České spořitelně, a.s. a Komerční bance, a.s.

Díky poznatkům z provedené literární rešerše odborné literatury a také z informací získaných z primárních zdrojů jako byly publikace Basilejského výboru pro bankovní dohled a publikace ČNB, bylo možné sepsat teoreticko-metodickou část diplomové práce, která byla východiskem části analytické.

V diplomové práci byly uvedeny všechny důležité informace týkající se oblasti kapitálové přiměřenosti a pozornost byla zaměřena také na regulatorní pravidla pod názvem Basel. Výsledkem analytické části diplomové práce bylo posouzení vlivu finanční krize jak přímo na vývoj a výši kapitálové přiměřenosti u obou vybraných bank, tak i jejích jednotlivých komponentů. Díky finanční krizi se pomalu do bankovního sektoru zavádí nová bankovní regulace pod názvem Basel III, která má za cíl předcházet případných dalším krizím v budoucnosti a celkově posílit odolnost bankovního sektoru. Poslední část analytické části práce tak byla věnována připravenosti České spořitelny, a.s. a Komerční banky, a.s. na přijmutí těchto pravidel v oblasti kapitálové přiměřenosti.

Po vypuknutí finanční krize hrozilo, že se sníží kapitálová přiměřenost bank. Jelikož jsou české banky velmi konzervativní a ČNB vyžadovala vyšší kapitálovou přiměřenost než je minimální požadovaná hranice 8%, tak i během finanční krize si obě banky udržely vysokou kapitálovou přiměřenost. Česká spořitelna i Komerční banka zaznamenaly mezi roky 2008 a 2009 růst kapitálové přiměřenosti. U České spořitelny byl zaznamenán meziroční růst kapitálové přiměřenosti na konsolidovaném základě o 2,31%, kdy v roce 2008 dosahovala kapitálová přiměřenost výše 9,93% a v následujícím roce výše 12,24%. Kapitálová přiměřenost Komerční banky meziročně vzrostla o 1,95% z původních 12,13% v roce 2008 na 14,08% v roce 2009. Hlavními důvody růstu kapitálové přiměřenosti byl nárůst regulatorního kapitálu z důvodu zahrnutí nerozděleného zisku z minulého roku do jeho výše či emitování podřízeného dluhu v roce 2008.

V analytické části diplomové práce byla také věnována subkapitola výši kapitálu v obou bankách, jelikož i výše kapitálu je velmi důležitá pro dodržování dostatečně vysoké kapitálové přiměřenosti. Všechny banky musí držet podle zákona č. 21/1990 Sb. o bankách výši kapitálu na minimální úrovni 500 mil. Kč. Podle dostupných informací z výročních zpráv obou bank za rok 2013 bylo možné vysledovat, že banky drží mnohonásobně vyšší kapitál, než jim předkládá zákon. Česká spořitelna držela v roce 2013 kapitál ve výši 75 653 mil. Kč, což je rozdíl oproti minimální hranici 75 153 mil. Kč. Komerční banka držela kapitálu méně a to konkrétně 52 902 mil. Kč, kdy rozdíl oproti požadovanému minimu činil 52 402 mil. Kč. Nicméně to, že Komerční banka držela méně kapitálu, než Česká spořitelna neznamená, že by byla Česká spořitelna lépe chráněna proti finančním krizím.

Výše kapitálové přiměřenosti, resp. výše kapitálu, který musí banky držet, může být ovlivněna i výší rizikově vážených aktiv. Proto byla v diplomové práci věnována pozornost i této oblasti. Největší zastoupení mezi rizikově váženými aktivy mají kreditní rizikově vážená aktiva, která souvisí s tzv. „špatnými úvěry“. Po vypuknutí

finanční krize byly zhoršeny koeficienty pro rizikově vážená aktiva a to převážně u převodu hypotečních úvěrů na rizikově vážená aktiva. Bylo tedy potřeba věnovat pozornost nejen výši rizikově vážených aktiv v letech 2007 a 2008, ale také výši poskytnutých úvěrů včetně jejich struktury. České spořitelně se meziročně zvýšila rizikově vážená aktiva o 14,7% a oproti roku 2007 poskytla v roce 2008 o 10,3% více úvěrů. Komerční banka sice vykazovala snížení rizikově vážných aktiv ve sledovaných letech, nicméně toto snížení bylo dáno pouze způsobem vykazování číselných údajů ve výroční zprávě. V roce 2007 banka vykazovala data podle Basel I a v roce 2008 podle Basel II. Kdyby i v roce 2007 vykazovala podle Basel II, rizikově vážená aktiva by se jí obdobně jako u České spořitelny zvýšila a to o 13%. Komerční banka oproti České spořitelně poskytla meziročně více úvěrů a to konkrétně o 16% oproti roku 2007. Aby bylo možné potvrdit, že za zvýšení rizikově vážených aktiv mohla finanční krize, bylo důležité podívat se na strukturu poskytovaných úvěrů. Obě banky poskytovaly v roce 2007 i 2008 nejvíce hypotečních úvěrů, které jsou nejvíce zajištěny a jsou jim přiřazována nižší riziková aktiva. Z těchto dostatečných informací tak bylo možné dojít k závěru, že výše rizikově vážených aktiv byla negativně ovlivněna působením finanční krize.

Následkem vzniku finanční krize vznikla diskuze mezi regulátory nad tím, jak předejít případným dalším krizím v budoucnosti. Současný koncept Basel II je pomalu nahrazován v bankovním sektoru novým konceptem pod souhrnným názvem Basel III, který má být plně implementován v roce 2019. Basel III si klade za jeden z cílů dosahovat ještě vyšší kapitálové přiměřenosti u bank a to převážně z důvodu nutnosti držení kapitálových polštářů všemi bankami. Kapitálové polštáře mají sloužit jako rezerva pro případné, náhlé ztráty banky v případě vzniku rizikové události, kdy by měly banky tyto ztráty bez problému absorbovat právě pomocí kapitálových polštářů. Na druhou stranu požadavky na vyšší držený kapitál banky omezí v možnosti dosáhnout vyššího zisku.

Kapitálové polštáře jsou v bankách zaváděny postupně. V roce 2014 se výše kapitálového polštáře pohybuje na úrovni 5,5% a jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka mají na základě číselných dat a výpočtů z roku 2013, dostatečnou výši kapitálu na to, aby tento kapitálový polštář pokryly. V roce 2019 se již bude výše kapitálových polštářů pohybovat na úrovni 10%, a pokud by obě banky vykazovaly stejné hodnoty jako v roce 2013, měla by již Komerční banka problém s výší kapitálu, neboť by jí nezbyl žádný volný kapitál a banka by se dostala do záporných hodnot. Konkrétně by jí chybělo něco málo přes 8 mld. Kč, kdežto Česká spořitelna by mohla disponovat s volným kapitálem ve výši kolem 2,5 mld. Kč. Je tedy vidět, že pro banky bude postupné zavádění kapitálových polštářů poměrně veliká zátěž.

Obě vybrané banky by neměly mít problém s plněním vyšší kapitálové přiměřenosti, která se má se započtením všech kapitálových polštářů v roce 2014 pohybovat na úrovni 13,5%. Za rok 2013 vykázala Česká spořitelna kapitálovou přiměřenost ve výši 18,58% a Komerční banka ve výši 15,81%. Česká spořitelna by i nyní již dokonce splňovala kapitálovou přiměřenost podle Basel III v roce 2019, kdy se bude její výše pohybovat na 18%.

Ani s plněním výše kapitálové přiměřenosti složky regulatorního kapitálu Tier 1 by neměly mít banky žádné výrazné problémy. Část Tier 1 Common Equity Tier 1 by měla být podle Basel III ve výši 4,5% rizikově vážených aktiv a celkový Tier 1 by měl dosáhnout výše 6% rizikově vážených aktiv v roce 2014. Obě banky tuto výši splňují s velikým přehledem, neboť na datech z roku 2013 vyšel poměr Common Equity Tier 1

k rizikově váženým aktivům u České spořitelny 17,33% a u Komerční banky ve výši 15,01%. Takto vysoký podíl je dán převážně vysokou kapitalizací obou bank.

Závěrem lze tedy konstatovat, že finanční krize, která zasáhla celý svět v roce 2008, neměla na české banky nijak výrazný dopad, neboť díky jejich konzervativnímu přístupu a díky dohledové aktivitě ČNB, si banky před vznikem i během ještě stále doznívající krize držely dostatečnou výši kapitálové přiměřenosti a zůstaly tak stabilními a důvěryhodnými institucemi. Jak Česká spořitelna, tak i Komerční banka jsou velmi dobře připraveny na nové požadavky v oblasti vyšších kapitálových požadavků Basel III a na případný další negativní makroekonomický vývoj a to hlavně díky jejich dostatečné kapitálové vybavenosti.

Literatura

Odborné knihy, články a prezentace

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards.* Switzerland: Bank for International Settlements. 2006. 333 s. ISBN 92-9131-720-9.

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION. *Basel III: a global regulatory Framework for more resilience bank and banking system.* Switzerland: Bank for International Settlements. 2010. 69 s. ISBN 92-913-1859-0.

BASEL COMMITTE ON BANKING SUPERVISION. *Basel III: international Framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. Switzerland: Bank for International Settlements. 2010. 47 s. ISBN 92-9197-860-4.

CIPRA, T. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-861-1954-8.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Zpráva o finanční stabilitě 2008-2009* [online]. Praha: Česká národní banka. 2009 [cit. 2014-10-20]. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8. Dostupný z WWW: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Zpráva o finanční stabilitě 2013-2014* [online]. Praha: Česká národní banka. 2009 [cit. 2014-10-20]. 174 s. ISBN 978-80-87225-52-3. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2013-2014/fs_2013-2014.pdf

FOTR, J., HNILICA, J. *Aplikovaná analýza rizika ve finančním managementu a investičním rozhodování*. 2., aktual. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 299 s. ISBN 978-80-247-5104-7.

JÍLEK, J. *Finanční rizika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. 635 s. ISBN 80-716-9579-3.

JÍLEK, J., SVOBODOVÁ, J. *Účetnictví bank a finančních institucí 2009*. 7. vyd. Praha: Grada, 2009. 584 s. ISBN 978-80-247-3048-6.

LAUŠMANOVÁ, M. *Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank* [online]. Bankovnictví: ihned. 2011 [cit. 2014-10-02]. Dostupný z WWW: http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank

LAUŠMANOVÁ, M. *Basel III – požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor* [online]. Česká spořitelna. 2010 [cit. 2014-13-10]. Dostupný z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Tiskove_centrum/Prezentace_novinari/Prilohy/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf

MAŠINOVÁ, V., BABOUČEK, I. *Nová bankovní regulace Basel II – důvod k obavám?* [online]. Bankovnictví: Měna a regulace. 2005 [cit. 2014-10-15]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2005/cl_05_050218.html

MEJSTŘÍK, M., PEČENÁ M., TEPLÝ, P. *Základní principy bankovnictví*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-802-4615-004.

PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovnictví v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.

REVENDA, Z. a kol. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 5. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2012. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

SINGER, M. *Dopad světové krize na finanční sektor v ČR* [online]. Praha: Czech & Slovak Professional Community, 2009 [cit. 2014-10-26]. 57 s. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20090720_czech_slovak_prof_com.pdf

SŮVOVÁ, H. a kol. *Implementace Pilíře II a III* [online]. Bankovnictví: Měna a regulace. 2009 [cit. 2014-10-15]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2009/cl_09_090127.html

TOMŠÍK, V. *Basel III: dopad do českého finančního sektoru* [online]. Česká národní banka. 2011 [cit. 2014-09-28]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Tomsik_20110531_Basel_III.pdf

VEBER, J. *Management: základy, moderní manažerské přístupy, výkonnost a prosperita*. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2009. 734 s. ISBN 978-80-7261-200-0.

ZIEGLER, K. a kol. *Finanční řízení bank*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, 1997. 341 s. ISBN 80-902-2431-8.

Legislativa

Česká republika. Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách. In: *č. 21/1992 Sb.* Dostupný z WWW: http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=21~2F1992&rpp=15#seznam

Česká republika. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. In: *č. 513/1991 Sb.* Dostupný z WWW: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/

Česká republika. Vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění pozdější Vyhlášky č. 282/2008 Sb., Vyhlášky č. 380/2010 Sb., Vyhlášky č. 89/2011 Sb. a Vyhlášky č. 187/2012 Sb. o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. In: *č. 123/2007 Sb.* Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/legislativa/obezretne_podnikani/obsah.html

Internetové zdroje

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS. [online]. 2014. [cit. 2014-08-25]. Dostupné Z WWW: www.bis.org

ČNB. *O ČNB* [online]. 2014. [cit. 2014-08-25]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

ČNB. *Pilíř II* [online]. 2014. [cit. 2014-08-25]. Dostupné Z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/pilir_2.html

ČNB. *Strategie České národní banky v oblasti dohledu* [online]. 2014. [cit. 2014-08-25]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/strategie_dohledu.html

ČNB. *Jak na tom jsou české banky? – otázky a odpovědi* [online]. 2014. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/faq/jak_jsou_na_tom_banky.html

ČNB. *Metodologie zátěžových testů bankovního sektoru* [online]. 2014. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/zatezove_testy_metodika.html

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Profil České spořitelny* [online]. 2014. [cit. 2014-10-30]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/profil-ceske-sporitelny-d00014413

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2007* [online]. 2007. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/VZ_2007.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2008* [online]. 2008. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW:

http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/VZ_2008.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2009* [online]. 2009. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/VZ_2009.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2010* [online]. 2010. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/VZ_2010.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2011* [online]. 2011. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/vz_2011.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2012* [online]. 2012. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/vz_2012.pdf

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Výroční zpráva za rok 2013* [online]. 2013. [cit. 2014-10-15]. Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/vz_2013.pdf

ERSTE GROUP. *Erste Group* [online]. 2014. [cit. 2014-09-17]. Dostupné z WWW: http://www.erstegroup.com/en/About-us/ErsteGroup

KOMERČNÍ BANKA. *Základní informace* [online]. 2014. [cit. 2014-09-17]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2007* [online]. 2007. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2007-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2008* [online]. 2008. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2008-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2009* [online]. 2009. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2009-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2010* [online]. 2010. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2010-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2011* [online]. 2011. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-

investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2011-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2012* [online]. 2012. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2012-vyrocni-zprava.pdf?46e9f48e6a28401df5cd0b850b677c5c

KOMERČNÍ BANKA. *Výroční zpráva za rok 2013* [online]. 2013. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW: http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocni-zpravy/kb-2013-vyrocni-zprava.pdf?95c85826b242fffaf81fc515c145b746

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků a postupů dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrovými družstvy a obchodníky s cennými papíry* [online]. 2010. [cit. 2014-10-01]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2010/navrh-zakona-kterym-se-meni-nektere-zako-10982

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Zákon, kterým je implementována směrnice a nařízení o kapitálových požadavcích (CRDIV a CRR), podepsán prezidentem* [online]. 2014. [cit. 2014-10-01]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/bankovnictvi/zakladni-informace/2014/zakon-kterym-je-implementovana-smernice-18365

SŮVOVÁ.H. *Co jsou a co přinesou bankám kapitálové rezervy?* [online]. IHNED.cz. 2013. [cit. 2014-08-22]. Dostupné z WWW: http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-61333980-co-jsou-a-co-prinesou-bankam-kapitalove-rezervy